

На мінулым тыдні ў Бабруйску завяршыўся Міжнародны пленэр па кераміцы “АРТ-ЖЫЖАЛЬ”. Сёлета ён праводзіўся ў 17-ы раз. Гэтым разам у ім бралі ўдзел мастакі-керамісты з шасці краін — Беларусі, Расіі, Грузіі, Малдовы, Перу і Украіны. Доўжылася творчая супраца 17 дзён. Яе вынікам стала выстава “Мастацтва жывога агню” ў Бабруйскім мастацкім музеі. А потым гэту аўтарскую кераміку пабачаць у Магілёве і Мінску.

Стваральны подых Жыжалю

Працяг на ст. 7.

Соцыум

ПОМНІК ВИРАТУЮЦЬ АГУЛЬНА

Карэспандэнт “К” пабываў у Будславе і на свае вочы пабачыў галоўную задачу, якую даўдзецца вырашыць у Будслаўскім храме пасля пажару, — усталяваць надзейны дах напярэдадні восені.

ст. 2

Рэпарцёрскі марафон

У “ПАЎНОЧНЫЯ АФІНЫ” ДА АГІНСКІХ

Хто ў Беларусі не чуў пра славуце Залессе, Малую радзіму Міхала Клеафаса Агінскага? Нядаўна мы пабывалі ў гасцях у Залессі, каб даведацца пра апошнія навіны аднаўлення культурнага цэнтра Смаргоншчыны.

ст. 5

Суботнія сустрэчы

МАРА ПРА ЦУДЫ ЯК РУХАВІК ТВОРЧАСЦІ

У год, калі беларуская анімацыя адзначае свой паўвекавы юбілей, асабліва прыемна згадваць творцаў, якія і складалі славу нашага анімацыйнага кіно. У спісе найлепшых стужак беларускай кінастудыі знойдзецца нямаля фільмаў рэжысёра Алены Пяткевіч. Сёння размова з ёй.

ст. 6

Ствараць умовы для добрай творчай працы

Фота Тацяны МАТУСЕВІЧ

3 жніўня адбылася чарговая апаратная нарада міністра культуры Рэспублікі Беларусь Анатолія Маркевіча з начальнікамі ўпраўленняў і аддзелаў міністэрства. З дапамогай сродкаў відэасувязі ўдзел у нарадзе прынялі таксама начальнікі ўпраўленняў культуры абласных выканаўчых камітэтаў.

Перш за ўсё міністр акцэнтаваў увагу прысутных на сустрэчы, якую Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка 30 ліпеня правёў з актывам мясцовай вертыкалі па актуальных пытаннях грамадска-палітычнага становішча. Было адзначана, што ў гэты няпросты перыяд усе мы, хто жыве ў нашай краіне, павінны быць адзіныя як ніколі. Існуе шэраг пагроз знешніх і ўнутраных, звязаных з інфармацыйным ціскам і санкцыямі, якія будуць перададзеныя. Мэта вонкавага санкцыйнага ціску відавочная: знішчыць эканоміку краіны і такім чынам пазбавіць людзей пенсій, заробкаў, іншых фінансавых рэсурсаў і ўкінуць Бела-

русь у хаос безуладдзя. У гэтай сувязі ключавым прынцыпам для нашых людзей павінен стаць пастулат: не нашкодзь сваёй краіне. У чарговы раз уздымалася тэма правядзення Дня народнага адзінства 17 верасня. Гэты дзень, папярэдні гэтаму дню, як запэўнілі міністра, будзе насычаным у інфармацыйным плане, а сам дзень стане сімвалам краіны, якая стала адзінай і суверэннай. Адной з важных тэм, закранутых у ходзе нарады, стала тэма падрыхтоўкі ўстаноў адукацыйнай сферы культуры да новага навучальнага года. Анатолій Маркевіч адзначыў, што ён сам асабіста пабыў у некаторых студэнцкіх інтэрнатах, і ў цэлым гэ-

тыя аб'екты гатовыя да прыёму студэнтаў. Аднак застаюцца пэўныя недапраўкі. У прыватнасці, міністр звярнуў увагу на тое, што ў адным з падведаных інтэрнатаў да гэтага часу не ўведзены ў дзеянне харчблок, і запарабаваў вырашыць гэтае пытанне да 1 верасня, каб навучэнцы мелі магчымасць паўнавартасна харчавацца.

Абмяркоўвалася ў ходзе нарады і пытанне аб правядзенні Дзён культуры Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Казахстан. Адзначалася, што гэта іміджавае мерапрыемства для нашай краіны, і таму павінна прайсці на належным высокім узроўні, тым больш што яно арганізавана па даручэнні Кіраўніка дзяржавы.

Паведамлялася, што ў Вялікім тэатры Беларусі напрыканцы жніўня адбудзецца знакавае важнае мерапрыемства — творчая праграма, прысвечаная педагогам нашай краіны. У гэтай сувязі міністр заслухаў кароткую справаздачу генеральнага дырэктара ўстаноў Вячаслава Гарбузова, які запэўніў, што мерапрыемства пройдзе належным чынам.

Абмяркоўваліся і іншыя пытанні: рэстаўрацыя Жыровіцкага манастыра, завяршэнне рэканструкцыі будынкаў Нацыянальнага мастацкага музея. Так, і радасная навіна: 30 ліпеня ў Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя М. Горкага завершана рэканструкцыя і праведзены неабходныя рэстаўрацыйныя работы. "Трупа тэатра можа зноў прыйсці ў свой абноўлены дом. Усе ўмовы для добрай творчай працы створаны", — сказаў Анатолій Маркевіч.

Газета — рэгіёны — чытач

— Падыходзіць да лагічнага завяршэння прыёмная кампанія ў вучэбныя ўстановы, падведаныя Міністэрству культуры. Адзначана, што сёлета балы ў такіх навучальных ўстановах надзвычай высокія. Як прымалі моладзь у Віцебскім дзяржаўным каледжы культуры і мастацтваў?

Намеснік дырэктара па выхавальніцкай рабоце Віцебскага каледжа культуры і мастацтваў Мікалай Грушэўскі:

— Мы набралі студэнтаў на базе 9 і 11 класаў сярэдняй школы. Асабліва высокі конкурс быў на спецыяльнасці "акцёрскае майстэрства", "дызайн", "сучасная харэаграфія", ён дасягаў 2 чалавека на месца. У нас хочучы вучыцца дзеці з усёй Беларусі, а не толькі з Віцебскага рэгіёна. На жаль, уласнага інтэрната ў нас няма, але мы рассяляем студэнтаў у інтэрнаты іншых віцебскіх ВНУ. Усе нашы выпускнікі забяспечваюцца першым месцам працы. Вось адных з самых паспяхоўных і таленавітых выпускнікоў акцёрскага аддзялення надаяна ўзяць на размеркаванне Палескі драматычны тэатр у Пінску і наш мясцовы Віцебскі нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Я. Коласа. А адзін з вядомых нашых выпускнікоў — Сяргей Жбанкоў, цяпер папулярны актёр расійскіх і айчынных серыялаў.

— На магіле нябожчыка мітрапаліта Філарэта, ганаровага Патрыяршага экзарха ўсёе Беларусі, у Жыровічах плануецца ўсталяваць мемарыял. Што менавіта?

Айцэц Аляксандр Сняжко, упаўнаважаны па сувязях з грамадствам Жыровіцкага манастыра:

— Зараз на магіле мітрапаліта Філарэта стаіць драўляны крыж. Але Праваслаўная царква хоча ўсталяваць крыж, зроблены ў камені. Многія людзі, хто меў хоць адну сустрэчу з мітрапалітам, прыязджаюць на яго магілу, наведваюць яе і проста паломнікі. Крыж будзе зроблены за кошт ахвяраванняў манастыра. Жадаюць быць пахаваным у Жыровічах выказаў сам мітрапаліт Філарэт у сваім завяшчанні. І наогул, ёсць планы па добраўпарадкаванні малых братскіх могілак манастыра. Яшчэ памяць мітрапаліта Філарэта ўшануюць у Мінску, дзе каля Свята-Духава сабора ўсталяюць яму помнік, і ў Слуцку.

— Беларуская дзяржава і каталікі Беларусі вядуць рамонт на пашкоджаным агнём Будслаўскім касцёле. Работы многа, але яе выконваюць нават зараз. Што адбываецца тут?

Айцэц Дзмітрый Дубовік, прабшч Будслаўскага касцёла:

— Рамонтны праект у бліжэйшым часе выйдзе з экспертызы і пачнецца асноўныя работы. А пакуль майстры, якія будуць рабіць рамонт, актыўна рыхтуюцца: усталяваюць кран, праводзяць камунікацыі, асвойваюць будаўнічую пляцоўку. На даху працуюць геадзіст. Наогул, замена даху — асноўная работа зараз, якую плануецца завяршыць 30 верасня. Менавіта на яе пойдучы ўсе ахвяраванні. На далейшыя работы мы разлічваем на дапамогу дзяржавы, якая цалкам гатова дапамагчы нам. А пакуль што ад дажджой наш храм ратуе часова дах.

Падрыхтаваў Павел САЛАЎЕЎ

Фотафакт

3 жніўня на малой сцэне Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага, дзе толькі што былі завершаны рэканструкцыйна-рэстаўрацыйныя работы, адбыўся збор трупы. На ім разам з калектывам і кіраўніцтвам тэатра прысутнічала Ірына Дрыга, начальнік галоўнага ўпраўлення дзяржаўных спецыяльных культурных мерапрыемстваў і прафесійнага мастацтва. Восенню на сцэне тэатра мяркуюць паставіць "Братоў Карамазавых" паводле знакамітага твора Фёдара Дастаеўскага.

К

Надзея БУНЦЭВІЧ / Фота Тацяны МАТУСЕВІЧ

Зправамі, што падкрэслівалі значнасць асобы кампазітара, успамінамі пра яго выступілі міністр культуры Беларусі Анатолій Маркевіч, удава Лучанка — Аляксандра Рыгораўна, пісьменнік Уладзімір Ліпскі — аўтар грунтоўнай дакументальнай апавесці пра Лучанку "Басанога па зорках", старшыня Беларускага саюза кампазітараў Алена Атрашквіч, заслужаны артыст Беларусі Уладзіслаў Місевіч, што быў у складзе "Песняроў" Уладзіміра Мулявіна, і інш. Унёсак І. Лучанка ў скарбніцу нацыянальнай культуры пераацаніць

немагчыма: ягоныя песні сталі сімвалам эпохі, яе пазнакальнымі знакамі. Невыпадкова фрагмент мелодыі яго "Песні пра Мінск" — неад'емная частка лукавай аўры сталічнай прасторы: менавіта гэты музычны матыў усталяваны на гадзінніку гарадскога ратушы. Песня "Жураўлі на Палессе ляцяць" адразу выклікае ў памяці беларускія кравіды. А Дзень Перамогі ўжо больш як 35 гадоў асацыюецца з лучанкоўскім "Майскім вальсам" на словы паэта-франтавіка Міхаіла Ясеня. Выява Ігара Лучанка таксама атрымалася надзвычай музычнай. Бы крылы кампазітара, застылі ў паветры, "лётаюць" ноты яго песні "Мой родны кут", дзе ўваспеты радкі Якуба Коласа. Дый сам пастамент

нагадвае абрысы раяля: гэты інструмент стаіць і ў хатнім кабінете творцы, і ў працоўным — у Беларускім саюзе кампазітараў, які Лучанок узначальваў пятам 38 гадоў, з 1980-га і да сваёй смерці.

Музычным было і адкрыццё помніка: творы кампазітара выканалі Харавы ансамбль Concertino (мастацкі кіраўнік — Аляксей Снітко), што існуе пры Беларускім саюзе кампазітараў, саліст Маладзёжнага тэатра эстрады Аляксандр Саванен.

Помнік зроблены і ўсталяваны пры фінансавай падтрымцы Міністэрства культуры Беларусі, якое папярэдне праводзіла творчы конкурс праектаў на стварэнне гэтага мемарыялу. Аўтарамі з'яўляюцца скульптары Іван Міско, Аляксандр Фінскі і архітэктар Віктар Крамарэнка.

— Ігар Лучанок часта заходзіў у маю майстэрню, — узагадвае народны мастак Беларусі Іван Міско. — Яна знаходзіцца непадалёк ад Саюза кам-

КУЛЬТУРА ШТОГТЫДНЕВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
 Рэдакцыйнае павяшчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — КРЫВАНОС Аляксандр Паўлавіч; **намеснік галоўнага рэдактара** — Юры КАРПЕНКА; **адказны сакратар** — Ксенія ПАЎЛОЎЦАВА; **рэдактар аддзела:** Юген РАГІН; **аглядальнік рэдакцыі:** Эміль ЮРКЕВІЧ; **Надзея БУНЦЭВІЧ;** **Надзея КУДРЭЖКА;** **Антон РУДАК;** **Павел САЛАЎЕЎ;** **Ілья СВІРЫН;** **Юрый НАРЯНКЕВІЧ;** **спецыяльны карэспандэнт:** Пётр ВАСІЛЕЎСКІ; **мастацкі рэдактар** — Наталія ОВАД.
 Сайт: www.kimpres.by; E-mail: kultura@tut.by; **Адрас рэдакцыі:** 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. **Тэлефоны:** (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. **Тэлефон-факс:** (017) 334 57 41. **Рэкламны адрас:** тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.
 Выдавец — Рэдакцыйна-выдавчская ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".
Першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.
 Прыёмная: (017) 334 57 41.
 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. **Бухгалтэрыя:** (017) 334 57 35.
Аўтары допісу паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, паштартны адрас (адрас паштарту, дату выдання, кін і капі выдзелены паштарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.
 Аўтарскія рупасці не рэзіндуоюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары несуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
 *Матэрыял на правах рэкламы.
 © "Культура", 2021. Наклад 2760. Нідзкія 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.
 Папсісаная ў друку 06.08.2021 ў 18.00. Замова 2110.
 Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавчтва "Беларускі Дом друку".
 220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1.
 ЛП № 02330106 ад 30.04.2004.

Аршанскі раён. Праграма выконваецца

5 жніўня адбылося выязное пасяджэнне калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь на чале з міністрам Анатоліем Маркевічам. Падчас яго абмяркоўвалася хада выканання Праграмы развіцця Аршанскага раёна за 2020 год і першае паўгоддзе 2021 года. Зразумела, што адбылася пасяджэнне ў Оршы, горадзе, які пазначаны на 2022 год у якасці культурнай сталіцы.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ / Фота аўтара
Мінск — Орша — Мінск

Ураённы цэнтр з Мінска ўдзельнікі мерапрыемства ехалі не наўпрост, але папярэдне наведваючы два дамы культуры на тэрыторыі раёна — у гарадскім пасёлку Балбасава і горадзе Барань. Першы дом культуры — дзейны, у другім адбываецца капітальны рамонт з добраўпарадкаваннем навакольнай тэрыторыі. Міністр і ўдзельнікі пасяджэння азнаёміліся з працай адной установы культуры і аглядзелі стан рамонтных работ другой.

Зразумела, што да прыезду міністра рыхтаваліся, але гэта ніякім чынам не парушала звыклага рабочага рытму дзейнага дома культуры і будаўнічага аб'екта. Адзінае, што для мінскіх гасцей у Балбасаўскім доме культуры была разгорнута выстава гістарычнага характару. Асабіста мяне ды, мяркую, і іншых уразіла тое, што спецыяльна для гэтай імпрэзы некалькі супрацоўнікаў апраўніліся ў гістарычныя касцюмы. Запомніўся малады хлопца ва ўніформе афіцэра-артылерыста Рабоча-Сялянскай Чырвонай Арміі лета 1941 года. Дакладна такую форму насяў капітан Флёраў, на загад якога на Аршанскай зямлі ворагу даўся ў знакі самы першы залп легендарных «кашош».

У Барані міністр і знаёмыя з сітуацыяй супрацоўнікі міністэрства звярнулі ўвагу будаўнікоў на відэавочны недапрацоўкі і магчымы зрыў графіка работ. Маўляў, як бы ні прыйшлося займацца дахам і фасадам пад дажджом і снегам.

Наступны прыпынак, дакладней, галоўная мэта — Орша. Гарадскі Палац культуры. Зноў экскурсія па рабочых памяшканнях, знаёмства з дзейнасцю самадзейных калектываў і студый Палаца. Тут работа пастаўлена належным чынам і ў наяўнасці добрая матэрыяльная база. Палац нават мае ўласны пашывачны цэх, дзе ствараюцца сцэнічныя касцюмы. Ёсць і мастак-афарміцель, што працуе і для аздобы сцэны, і для патрэб палаца ўвогуле. Як прынята казаць, «усё па-даросламу». Само пасяджэнне адбылося ў шыкоўнай глядзельнай зале Палаца.

Ва ўступным слове міністр адзначыў, што Праграма развіцця Аршанскага раёна за 2020 год і першае паўгоддзе 2021 года — буйнамаштабны культурніцкі праект, які зараз рэалізуецца на Аршаншчыне, — плотны. Паводле ягоных вынікаў будзе зроблены высновы для ўсёй краіны. І гэтая акалічнасць накладе асабліва адказнасць на выканаўцаў.

Са справаздачаю выступала начальнік упраўлення культуры і народнай творчасці Міністэрства

3 будаўнікамі ў Барані.

культуры Ірына Карповіч. Таксама слова мелі Пётр Падгурскі, начальнік упраўлення культуры Віцебскага аблвыканкама; Віктар Колачаў, намеснік старшыні Аршанскага райвыканкама; Аляксандр Гавейка, дырэктар Аршанскага раённага метадычнага цэнтру народнай творчасці і культурна-асветніцкай працы. Былі пытанні і рэплікі з залы.

Асноўнай тэмай гутаркі было кадравое забеспячэнне дзяржаўнай культурніцкай праграмы, стварэнне спрыяльных умоў для працы маладых спецыялістаў, без чаго амаль немагчымы ні стратэгічныя напрамкі, ні тактычныя падыходы.

Таксама была звернута ўвага на неабходнасць стымулявання творчых ініцыятыў як у матэрыяльным, так і ў маральным плане. Тое, што сёння ў культурніцкай галіне столькі незакрытых вакансій, — рэч ненармальна. Неабходны сур'ёзны аналіз сітуацыі і адпаведныя арганізацыйныя высновы.

На заканчэнні пасяджэння шэраг мясцовых рупліўцаў культуры ва ўрачыстай абстаноўцы атрымалі ўзнагароды Міністэрства.

А потым была невылікі канцэрт, які даваў магчымасць ацаніць не толькі майстэрства самадзейных артыстаў, але і тэхнічныя магчымасці сцэны палаца ў Оршы. І тое, і другое ўражвае. Зрэшты, можна канстатаваць, што Праграма развіцця Аршаншчыны выконваецца паспяхова.

К

Увага, конкурс!

Прэміі Саюзнай дзяржавы

Пастаянны Камітэт Саюзнай дзяржавы паведамляе, што ў перыяд з 1 жніўня па 1 верасня 2021 года праводзіцца грамадскае абмеркаванне твораў, адабраных для ўдзелу ў конкурсе на суісканне прэміі Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва за 2020 - 2021 гады.

Прэміі Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва прысуджаюцца за творы, аўтарамі якіх з'яўляюцца грамадзяне дзяржаў — удзельніц Саюзнай дзяржавы і якія ўносяць вялікі ўклад ва ўмацаванне адносін братэрства, сяброўства і ўсебаковага супрацоўніцтва паміж дзяржавамі-ўдзельніцамі. Прэміі прысуджаюцца адзін раз на два гады, памерам адной прэміі складае пяць мільянаў расійскіх рублёў, рашэнне аб прысуджэнні прэміі прымаецца Вышэйшым Дзяржаўным Саветам Саюзнай дзяржавы. Экспертным саветам пры Пастаянным Камітэце Саюзнай дзяржавы для ўдзелу ў конкурсе на суісканне прэміі адабраныя наступныя творы:

- Вобразы галоўных гераінь у балетных спектаклях: Анастасія ў балете «Анастасія» В. Кузняцова, Ганны Каранінай у балете «Ганна Караніна» на музыку П. Чайкоўскага, Евы ў балете «Стварэнне свету» А. Пятрова (2018 - 2019 гг.), створаныя выдучым майстрам сцэны Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь Ірынай Яромкінай.
- Канцэртныя праграмы ў рамках Міжнароднага фестывалю мастацтваў «Славянскі базар у Віцебску» ў 2020 годзе, падрыхтаваныя аўтарскім калектывам на чале з генеральным дырэктарам Цэнтра культуры «Віцебск», мастацкім кіраўніком Міжнароднага фестывалю мастацтваў «Славянскі базар у Віцебску» Глебам Лапіцкім.
- Выдавецкі праект, прысвечаны 75-годдзю агульнай Перамогі народаў Савецкага Саюза ў Вялікай Айчыннай вайне «Гістарычная памяць Саюзнай дзяржавы», падрыхтаваны аўтарскім калектывам на чале са старшынёй грамадскай арганізацыі «Федэральная нацыянальна-культурная аўтаномія Беларусі» Сяргеем Кандыбовічам.
- Праект «Ржэўскі Мемарыял савецкаму салдату», выкананы архітэктарамі Андрэем Карабцовым і Канстанцінам Фаміным.

З інфармацыяй аб творах і іх аўтарах можна азнаёміцца ў раздзеле аб прэміі Саюзнай дзяржавы на інтэрнэт-рэсурсах Саюзнай дзяржавы (www.postkomsg.com і www.soyuz.by), а таксама на сайце РУП «Дом прэсы» (www.dompressy.by).

Водгукі і рэацыі на творы, адабраныя для ўдзелу ў конкурсе на суісканне прэміі Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва, а таксама меркаванні і прапановы можна накіроўваць па электроннай пошце: mail@postkomsg.com, або па адрасе: 220004, г. Мінск, праспект Пераможцаў, 7, Прадстаўніцтва Пастаяннага Камітэта Саюзнай дзяржавы ў Мінску.

Аляксандр Фінскі, Аляксандра Лучанок, Іван Міско

пазітараў, і ён завітваў гарбаты папіць, пагаварыць. А калі выкладаў у кансерваторыі і быў яе рэктарам, дык прыводзіў сюды нават кітайскія студэнтаў, каб бліжэй пазнаёміліся з нашай культурай. Вядома, я скарыстоўваў тыя моманты: рабіў накіды

з пластыліну, шматлікія эскізы ягонага партрэта, якія вельмі прадзіліся ў час працы над помнікам. Юрый Іваноў часцяком фатаграфавалі ўсё гэта, а я запісваў на відэакамеру. Ігар не звяртаў на яе ўвагі, думаў, што выключана, таму паводзіў сябе

натуральна — як ёсць. Ён увогле заўжды быў паглыблены ў свае мысленчыя працэсы: думаю, музыка не пакідала яго ні на хвіліну. Нават на рыбачы сядзеў з паперамі, нешта пісаў, увесь сыходзіў у працу — мелодыі яго папросту пераследвалі, пзўна, ён і ўва сне музыку пісаў. Неяк прызнаўся мне, што, калі быў дэпутатам, часу на пасяджэннях не марнаваў: сядзеў з разумнымі відам — і сачыў. Таму і ўзнікла ў мяне ідэя ягонага бюсту з нотамі над галавой. Я зрабіў яго за два галы да яго смерці. Ён паглядзеў і сказаў: «Міско мяне вывеў з рогамі, але ж «рогі» ў мяне музычныя».

Доўга марыў зрабіць прыжыццёвы злепак з ягонага твару. Усё шукаў падыходы, як яго ўтварыць. Але давёлося зрабіць злепак з рукі. Аднойчы бачу, ён у добрым настроі, кажу: «Якая ў цябе рука прыгожая! Давай злепак зробім». А ён: «Навошта?» — «Ну як навошта? Для гісторыі. Ва ўсіх знакамітых людзей злепкі робяць. Дык з

якой лепей — з правай, левай?» — «Давай тады правую: яна ў мяне працоўная». Хуценька развёў гіпс, змазаў руку вазілінам — вядома, здымаў усё на відэа, фота. Зрабіў адліў, і Лучанок напісаў на ім ноты. Гэта ўжо музейны экспанат. А яшчэ Лучанок пакінуў аўтографы на дзвярах маёй майстэрні — таксама калісьці будзе для музея. Пакуль хіба майку выпусцілі з яго аўтографам і нотамі — «Мой родны кут, як ты мне мілы».

А вы звярнулі ўвагу? Дзень яго народзінаў, адкрываем помнік — ідзе дождж, якога доўгі час не было. Ды гэта не дождж — гэта надвор'е плача. І плач той не толькі жалобны, але і музычны, бо кроплі падаюць нотамі, быццам на нашых вачах складаюць усё новыя і новыя мелодыі.

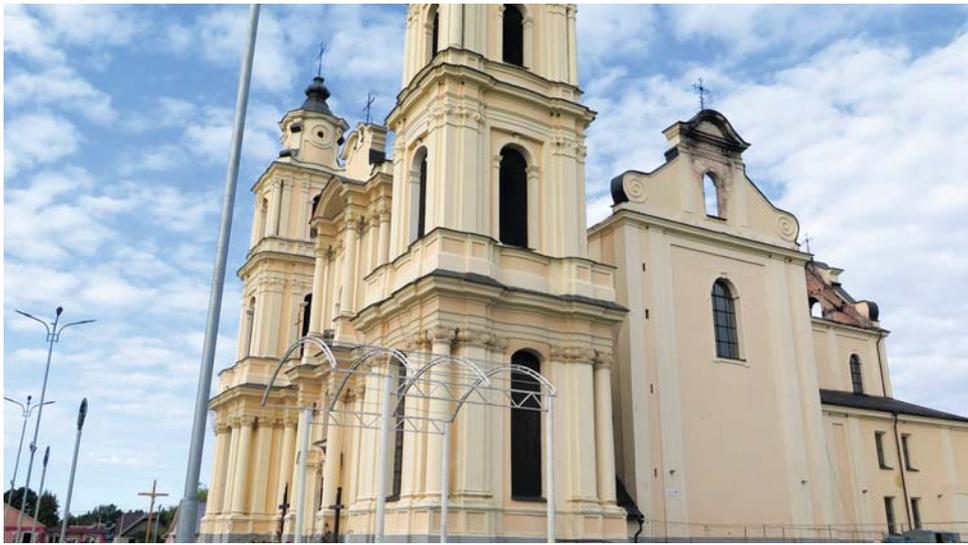
Пагадзіцеся, аднаго нашага помніка для ўвекчавання памяці Ігара Лучанка недастаткова. Гэты творца варты куды большага. Яго іменем трэба было б назваць сквер, усталяваць там яго

бюст. Я звяртаўся з гэтай і іншымі ідэямі ў гарвыканкам, мне адказалі, маўляў, фармулююць прапановы, а мы будзем іх разглядаць. Варыянтаў можа быць безліч! Усім скажуленым асобам было б няблага заіць сабрацца, спакойна абмеркаваць гэтае пытанне. Памятаю, калі ў 1960-х да нас прызвала Надзя Лежэ, дык халзіла паўсюль са сваім дыктафонам. Мы глядзелі на тую «чуда-тэхніку» са здзіўленнем, а яна казала: «Ніводнага слова на вецер! Усё павіна быць запісана». Затлятыя словы! Бо час спірае, змяняе многія дэталі, і яго трэба берагчы, занатоўваць для нашчадкаў імгненні, што так хутка сыходзяць і больш не вяртаюцца.

Спраўды, лепей за ўсё гэта вядома тым, хто звязаны з выяўленчым мастацтвам. І цяперашні помнік Ігару Лучанку — чарговая спроба спыніць чароўнае імгненне, пакінуць яго ў гісторыі і чалавечай памяці.

К

Сёлета 11 мая адбылося надзвычайнае здарэнне, якому так ці інакш спачувае ўся Беларусь. На даху Будслаўскага храма Унебаўзяцця Найсвяцейшай Панны Марыі ўзнікла ўзгаранне. Яно пашкодзіла купал, цагляныя канструкцыі, а вада, якой тушылі пажар, заліла касцёл да сутарэнняў. Будынак храма XVIII стагоддзя з'яўляецца помнікам гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь, таму яго рамонт — адна з найважнейшых задач неаб'якавых грамадзян нашай краіны, а таксама ўлады.

Велічны храм без купала.

Помнік выратуюць агульна, але без ключавой падтрымкі дзяржавы не абыдзецца

Павел САЛАЎЕЎ /
Фота аўтара
Мінск —
Будслаў — Мінск

ПЕРШАПАЧАТКОВА — ЗРАБІЦЬ ДАХ

Адразу пасля пажару была створана камісія па ліквідацыі яго наступстваў. У складзе камісіі — восем асоб, старшыня — біскуп Аляксандр Янзюскі. На дадзены момант яна з улікам бягучых праблем супрацоўнічае з Міністэрствам культуры. У самы бліжэйшы час будзе падрыхтавана праектная дакументацыя і ўзгадненні па рабоце на такім значным аб'екце. Працу па аднаўленні храма будуць рабіць за дзяржаўны бюджэт і за сродкі лабаранціаў.

Самая галоўная праблема, якую давядзецца вырашыць усім зацікаўленым, — гэта ўсталяванне надзейнага даху, каб атмасферныя ападкі не разбуралі храм надалей. Плануецца зрабіць гэта да 30 верасня менавіта за ахвяравання сродкі. Але, па словах пробашча Будслаўскага касцёла Дзмітрыя Дубовіка, нават такой значнай сумы ў 1 млн рублёў ледзь хоць для заканчэння накрывання даху. Пакуль ад ападкаў будынак абараняе нацягнутая тут лейкападобная плёнка з адводам.

Яшчэ адной з задач з'яўляецца аднаўленне фрэсак у храме. Аднак трэба адзначыць, што архійныя матэрыялы па аб'екце няма. З гэтай прычыны фрэскі будуць аднаўляць наглядна. Да таго тынкоўка ў касцёле мянялася чатыры разы, таму і выявы на ёй перамалёўваліся.

Сёння на даху Будслаўскага храма працуе альпініст, наладжваецца будаўнічая пляцоўка, мантуецца вежавы кран. Усяго заняты работамі 18 чалавек з філіяла ААТ “Промтэхмантаж” МК №2 пад кіраўніцтвам галоўнага інжынера Аляксандра Кукарэкі.

БУДСЛАЎСКІ КАСЦЁЛ БУДЗЕ АДНОЎЛЕНЫ УВЕСЬ

Арганізацыяй работ займаецца непасрэдна пробашч Дзмітрый Дубовік. Па яго словах, пажар паказаў, што рэстаўрацыя патрэбна ўсяму Будслаўскаму касцёлу. Для асноўных цяпер работ на даху спатрэбіцца шмат дарагіх металічных матэрыялаў, металапрофілю, дрэва. А ўрэшце яго накрываць медзю, бо гэта не сапсуе знешні выгляд храма. Прычым дагэтуль два стагоддзі дах касцёла быў пакрыты пафарбаванай бляхай.

Радуе, што алтар і арган не пацярпелі, хача і былі заліты вадой. Таксама спатрэбіцца рэстаўраваць старажытны галдзінік, у якім 90% дэталей арыгінальныя. На яго работу ўплывае атмасферны ціск, вільгаць, тэмпература. У іншай вежы знаходзяцца званы. Дарэчы, імшы адраўляюцца тут штодзённа ў суседнім будынку, які не пацярпеў ад пажару.

Намеснік старшыні Мядзельскага райвыканкама па сацыяльнай сферы і ідэалагічнай рабоце Іна Барыева выказала ўпэўненасць, што сумеснымі намаганнямі ўлады і грамады Будслаўскага касцёл будзе адноўлены. У далезным выпадку мець вялікую суму грошай на рэстаўрацыю хоць і важна, але не першасна. Галоўнае тое, што работы вядуцца згодна з графікам. Такія бліжэйшыя

аспекты рэстаўрацыі, як інжынерныя, мантаж купала і аднаўленне фрэсак будуць аплачаны агульна з дапамогай дзяржаўнага бюджэту.

Хутка будзе ўсталяваны вежавы кран.

“ Самая галоўная праблема, якую давядзецца вырашыць усім зацікаўленым, — гэта ўсталяванне надзейнага даху, каб атмасферныя ападкі не разбуралі храм надалей. Плануецца зрабіць гэта да 30 верасня менавіта за ахвяравання сродкі.

ТРОХІ З ГІСТОРЫЙ

Сённяшні Будслаў — гэта невялікі аграгарадок у Мядзельскім раёне, але з багатай гісторыяй. У 1504 г. князь літоўскі і кароль польскі Аляксандр Ягелончык аддаў манахам бернардынам 300 гектараў лесу ў Мінскім павяце паміж рочкамі Сэрвеч, Турака і Зуйка. У тым жа годзе манахі пабудавалі для сабе часовыя шалашы, якія назы-

валіся будамі, а таксама памішканне для адраўлення набажэнстваў. Браты вялі замкнёнае, пустэльніцкае жыццё. Так было да 1588 года, калі пустэльніа на Сэрвечы стала вельмі папулярнаю дзякуючы цудоўнаму аб'яўленню Божай Маці. Праз год тут была пабудавана вялікая драўляная капліца для шматлікіх пілігрымаў. Яна была асвячоная ў 1591 годзе.

Слава пра аб'яўленне Божай Маці ў Будславе і вялікі наплыў пілігрымаў прымусілі бернардынаў распачаць пабудову мураванага касцёла. Фундатарам касцёла Унебаўзяцця

Найсвяцейшай Панны Марыі быў Ян Кішка, гетман Вялікага Княства Літоўскага і ваявода полацкі. Значны ўклад у будоўлю касцёла зрабіў лоўчы Мікалай Ісайкоўскі. Пабудаваная святыня стала адной з найпрыгажэйшых сярод бернардынскіх касцёлаў.

У 1793 г. бернардыны зазнавалі ў Будславе пры сваім манастыры пачатковую школу, дзе вучыліся дзеці ў Будслава і навакольных вёсак. Пазней тут была адчынена музычная школа. Таксама манахі давалі ўбогім прытулак і ежу.

У бернардынскім касцёле Унебаўзяцця Панны Марыі ў Будславе ўжо больш за чатыры стагоддзі знаходзіцца абраз Маці Божай, шырока вядомы ў XVII-XVIII стагоддзях як цудатворны. Хроніка манастыра сведчыць, што ў 1598 г. абраз быў падараваны ў Рыме папам Кліментам VIII мінскаму ваяводу Яну Пацу, калі той перайшоў з кальвінізму ў каталіцтва. У надпісе на дошцы абраз па-

ведамляецца пра гэты факт, але дата падзеі не змешчана. Ваявода вельмі цаніў абраз і ў паходах заўсёды вазіў яго з сабою. Пасля смерці Паца абраз застаўся яго капелану Ісаку Салакаю, які неўзабаве стаў вікарыем. У 1613 г. ён быў у Будзе. Узрушаны набажэнствам, а таксама просьбамі айцоў бернардынаў, якія ведалі пра прыгожы абраз, ён ахвяраваў яго касцёлу ў Будславе.

Абраз быў змешчаны ў драўляным касцёле і адраўненнем простага лоду, а ў 1635 г. быў перанесены ў галоўны алтар на месца ранейшага абразца «Наведзіны Марыяй Альжбеты».

НЕКАЛЬКІ СЛОЎ ПРА БУДЫНАК ПОМНІКА

Будынак жа касцёла складаецца з дзвюх частак: старога храма, пабудаванага ў 1643 г., і новага, пабудаванага ў 1783 г. Галоўны алтар новага касцёла аддзелены ад асноўнай прасторы будынка. У яго нішы на другім ярусе і змешчаны абраз Маці Божай. На скляпеннях і на сценах у выглядзе фрэ-

Наступствы пажару.

сак намаляваныя вобразы з жыцця святых.

Стары касцёл — нізкі, мураваны. У ім знаходзіцца арыгінальны алтар — разьбяны, з фігурамі святых Старага Запавету. Уверсе — абраз Маці Божай Балеснай. На невялікіх хорах ёсць таксама малы арган.

Святары служылі тут да 1939 г., калі касцёл быў зачынены. Аднак святыня ніколі не выкарыстоўвалася для іншых мэтаў, як гэта практыкавалася на тэрыторыі былога Савецкага Саюза. Пасля Вялікай Айчыннай вайны на працягу некалькіх дзясяткаў гадоў час ад часу ў Будслаў прыязджалі святары, каб весці тут пастырскую дзейнасць.

Па словах цяперашняга касцельнага пробашча Дзмітрыя Дубовіка, гэта месца адметнае тым, што тут заўсёды многа турыстаў і паломнікаў. Многія з іх заўважаюць, што ці то ад спакойнага жыцця аграгарадка, ці то ад намоленасці гэтага месца час цячэ ў Будславе павольней. І нават цяпер, калі з храмам надарыліся надзвычайныя абставіны, адчуваецца, хоць і не яўна, падтрымка Божай Маці. Урэшце, няма сумневаў, што касцёл будзе адрэстаўраваны.

У “Паўночныя Афіны” да Агінскіх, або Што новага ў Залессі

Зміцер ЮРКЕВІЧ
Фота аўтара
Мінск —
Залессе — Мінск

НА ДАЛЬНЯЙ СТАНЦЫІ САЙДУ

З чаго пачынаецца знаёмства з маёнткам графа Міхала Агінскага? Так, з чыгуначнай станцыі “Залессе” (кірунак Мінск—Вільня). Сыходзячы з цяніка, ты нібы трапляеш у свет твораў Эндру Уаста (1917—2009), аднаго з самых знакамітых амерыканскіх мастакоў XX стагоддзя, візітоўкай якога з’яўляецца твор “Мір Крысціны”. Верагодна, такое ўражанне робяць белыя прыстанцыйныя драўляныя будынкі, што так нагадваюць “старую Амерыку”, якую мы ведаем па мастацкіх сцэнах, а таксама ціхае, нетаропкае жыццё аграгарадка. Спробы высветліць, у якіх гадах былі ўзведзены гэтыя двухпавярховыя шматкватэрныя дамы, нам не ўдалося. Але з прычыны іх незвычайнасці (нідзе яшчэ я не сустракаў такіх дамкоў пры станцыі), думаю, варта было б замацаваць інфармацыйную таблічку, якая б адкрыла гэтую таямніцу, патлумачыла гасцям Залесся. А іх, то-бок нас, там бывае нямала.

Таксама не зашкодзіла б паставіць паказальнікі, якія б скіроўвалі турыстаў да сядзібы Агінскіх. Праўда, па дарозе, пры самай чыгуначнай, ёсць яшчэ і нядаўна створаны і адгледжаны мемарыял, які з’явіўся на месцы масавых расстрэлаў беларускіх яўрэяў у часы Другой сусветнай вайны. Іншая справа, што згадацца аб яго наяўнасці змога не кожны. Таму пакапаціцца пра турыстаў і спрасціць ім навігацыю па Залессі не зашкодзіла б.

ЯК ПТУШКА ФЕНІКС

Гісторыя аднаўлення сядзібнага комплексу ў Залессі шакуе сваёй вокаміненнасцю. Першыя працы распачаліся ў 2011 годзе. У 2014-м у сядзібе адкрыўся музей, а ўжо ў 2015-м пачала працаваць сталая музейная экспазіцыя. Каб даведацца пра навіны адраджэння “Афінаў”, мы паразмаўлялі з дырэктарам Дзяржаўнай гісторыка-культурнай установы «Музей-сядзіба М. К. Агінскага» спадарыня Людмілай Градзіцкай.

Хто ў Беларусі не чуў пра славуце Залессе, Малую радзіму аўтара слыннага паланэза “Развітанне з Радзімай” Міхала Клеафаса Агінскага, палітычнага дзеяча ВКЛ і, да таго ж, музыканта. Не так даўно мы пабывалі ў гасцях у Залессі, якое некалі называлі Паўночнымі Афінамі, каб даведацца пра апошнія навіны аднаўлення культурнага цэнтру Смаргоншчыны.

Аднаўляецца стайня.

— Спідарыня Людміла, распавядзіце, калі ласка, як усё пачалося?

— Адкрыццё музея адбылося 25 верасня 2014 года і было прымаркавана да Дня нараджэння Міхала Клеафаса Агінскага (1765—1833). Год вясла праца па музеэфікацыі, а ў 2015 годзе, на 250-ю гадавіну нараджэння гаспадарыні Залесся, музей прыняў першых наведвальнікаў. Адначасова вясла праца па аднаўленні не толькі на саміх палацах, але і на іншых аб’ектах комплексу. І вялікую дапамогу тут нам аказвае літаграфія Леанарда Ходзькі 1822 года, на якой мы можам пабачыць, як выглядала Залессе ў часы Міхала Клеафаса Агінскага. Фінансаванне гэтага этапу вясло за кошт рэспубліканскага і абласнога бюджэтаў у межах Дзяржаўнай інвестыцыйнай праграмы, а таксама праекта міжнароднай тэхнічнай дапамогі ў межах трансгранічнага супрацоўніцтва “Латвія—Літва—Беларусь”.

— Пэўна ж, на гэтым міжнародная супраца не спынілася?

— Так, наступным этапам стала праца над праектамі. Напрыклад, былі напісаны два невялічкія праекты, якія былі часткай больш значнага праекта, падрыхтаванага Смаргонскім райвыканкамам. У выніку мы атрымалі 10 000

Мірончык.

Вадзяны млын.

еўра, на якія было набыта рознае абсталяванне для кавярні, стылізаванай пад XIX стагоддзе. Такім чынам у нас з’явілася магчымасць пачаставаць гасцей сядзібы не толькі кавай, але сапраўднымі круасанамі. Частка сродкаў пайшла на набыццё экзатычных раслін для адноўленай у палацы аранжарэі, а таксама на ўстаноўку знакаў-паказальнікаў, якія вы бачылі на прыездзібных сцяжынках.

Наступны праект, трансгранічны, які мы падрыхтавалі сумесна з нашымі партнёрамі з Тракайскага парка (Літва). Дзякуючы яму была адрэстаўравана альтанка Амелі, дзе мы час ад часу ладзім канцэрты. На гэтыя сродкі былі набыты г.з.в. малыя архітэктурныя формы — лаўкі, вырабленыя па ўзорах часоў Агінскага.

Аказала нам спонсарскую дапамогу і Адкрытае

акцыянернае таварыства “Банк развіцця Рэспублікі Беларусь”. На вылучаныя сродкі была праведзена праца па ачышчэнні возера і добраўпарадкаванні прылеглай тэрыторыі. Ідэя запусціць у возера белага амура, як бачыце, таксама дала плён, бо возера не так актыўна зарастае водарасцамі. На гэтыя ж грошы была адноўлена частка парку, пракладзены сцяжынікі і адбылася рэканструкцыя Кітайскай альтанкі. Яе выгляд быў адноўлены дзякуючы малюнку Леанарда Ходзькі. Побач з альтанкай быў усталяваны адмысловы інфармацыйны стэнд, з малюнкам.

— Спідарыня Людміла, падчас шпашыру па парку я убачыў шыкоўную белую каротку, коней, жэрабя, а ўдалечыні, у полі, яшчэ пару коней. Гэта таксама спонсарская дапамога?

— Так, быў яшчэ адзін праект, для Поль-

скай амбасады. У выніку мы атрымалі 35 000 еўра, на якія змаглі закупіць васьць гэтых нашых цудоўных жыхароў, якіх вы бачыце, — трох коней, двух пуні, а таксама каротку, сані і асобна выпраж для коней. Кульмінацыяй праекта стала сумесная імпрэза з клубам “Залатая шпора”, у якой паўдзельнічалі і нашы коні. Каб катаць дзедзятку, мы вырашылі набыць невялічкі вазок для пуні — ваганец, таму напісалі яшчэ адзін праект. А не так даўно ў нас адбылося папаўненне, бо нарадзілася тое самае жарабя, якое вы бачылі. Мы далі яму імя — Мірончык.

— Як я нядаўна чуў, вядзецца актыўная праца па аднаўленні стайні?

— На рэшту сродкаў, што былі вылучаны “Банкам развіцця” і засталіся пасля рэалізацыі праекта, мы змаглі распачаць рэканструкцыю з прыстасаваннем стайні. Але потым мы былі вымушаны часова прыпыніць працу. І вось, нядаўна, за кошт сродкаў Фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва, мы змаглі працягнуць працу. Плануецца, што ў адноўленай стайні паселяцца два кані, і там мы

плануем адкрыць тэматычную экспазіцыю. І калі атрымаецца, будзе вельмі прыгожа.

На сродкі, якія нам выдзеліў наш райвыканкам, мы плануем неўзабаве распачаць будоўлю вельмі актуальнага для нас аб’екта інфраструктуры — аўтастаянкі. Будзе яна размешчана непдалёк ад школы, перад ўваходам на тэрыторыю сядзібнага комплексу. Сёння праект знаходзіцца на экспертна-запытнай, калі ж ён будзе ўзгоднены, мы адразу возьмемся і за гэты адказны аб’ект.

— А што з вадзяным млынам? Падаецца, ён выглядае вельмі добра. Якое прыстасаванне для яго прадугледжана канцэпцыяй развіцця музея?

— Згодна з нашай канцэпцыяй, пасля рэстаўрацыі на другім паверсе мы плануем адкрыць мастацкую галерэю для зменных выстаў. Бо сёння мы вымушаны рабіць выставы ў кавярні, а яна таксама запатрабавана ў наведвальнікаў музея. А ў аранжарэі выставы рабіць немагчыма, бо занадта спякотна.

На першым жа паверсе млына мы плануем зрабіць экспазіцыю, прысвечаную побыту Залесся. Але яшчэ гэта ідэя мы абдумваем.

Праўда, ёсць яшчэ і іншыя ідэі. За млыном, напрыклад, пры Агінскіх была вінакурня, ад якой захаваліся падмуркі. І мы пакуль разважаем, ці там аднавіць вінакурню, ці арганізаваць хлебапяркаро. Прынамсі я за другі варыянт.

Напрыканцы размовы спідарыня Людміла распавяла, што аб аднаўленні палаца марылі не толькі яна, але і яе бацькі і нават дзяды, якія бачылі, як пакінутая Агінскімі яшчэ ў XIX стагоддзі сядзіба гуляе “па руках” і прыходзіць у заняпад. А гонар за тое, што хутчэй за ўсё тут, у Беларусі, у маленкай вёсачцы Залессе, нарадзіўся вядомы ўсяму свету паланэз “Развітанне з Радзімай”, для сям’і спідарыні Людмілы не быў пустым гукам. Яе бацька, музыкант, не мог шанавец калег, якія не ведалі пра паланэз, бо для яго і месцічаў гэта была святая справа.

Ну што ж, мы распавялі пра яшчэ адзін выдатны прыклад аднаўлення нашай спадчыны. Хочацца пазчыць Залессю, каб дух Міхала Клеафаса Агінскага не пакідаў гэтых месцаў, каб спрыяў аднаўленню “Паўночных Афінаў”. А мы, са свайго боку, у меру нашых сіл пачынаем аднаўляць гістарычных магчымасцей, будзем спрыяць гэтай працы.

Алена Пяткевіч. Мара пра цуды як рухавік творчасці

«Марк Шагал. Пачатак», 2016 г.

У год, калі беларуская анімацыя адзначае свой паўвекавы юбілей, асабліва прыемна згадаць творцаў, якія і складалі славу нашага анімацыйнага кіно. У спісе найлепшых стужак беларускай кінастудыі знойдзецца нямала фільмаў рэжысёра Алены ПЯТКЕВІЧ. У кіно ў яе свая лінія, што пачалася яшчэ з дэбютнага фільма «Лафертаўская макаўніца» — на той час, 1986 год, ён выглядаў дзіўна і эксперыментальна. Работы Алены Пяткевіч ужо тады пачалі атрымліваць прызы на прэстыжных фестывалях, а восем гадоў таму яе фільм «І. С. Бах» з цыкла «Казкі старога піяніна» стаў уладальнікам галоўнай расійскай прэміі ў галіне кіно «Залаты арол». «Чароўная лаўка», «Месяц», «Казкі лесу», вялікая серыя пра знакамітых творцаў — Марка Шагала, Максіма Багдановіча, Іагана Штрауса, Людвіга ван Бетховена... Праходных фільмаў і не было. Многае цягам нядаўняга ліпеня можна было ўбачыць у Музеі гісторыі беларускага кіно ў рэтраспектыве, прысвечанай 70-гадоваму юбілею творцы. Так, у ліпені Алена Пяткевіч споўнілася 70 гадоў, і наша размова атрымалася менавіта юбілейнай. У выпадку з гэтым творцам, праўда, сэнс быў не ў пералічванні дасягненняў, а ў імкненні выказаць усім падзяку.

Надзея КУДРЭЙКА

— 70 гадоў дата складаная, часта кажу — хочацца, каб заўсёды было 50, а лепей 35. У 35 гадоў яшчэ ёсць мара пра цуды, пра нешта неверагоднае, ты марыш — і гэта рухае тваю душу, тваю творчасць. А зараз я ўжо набліжаюся да фінішу марафонскай дыстанцыі: фільмы зроблены, іх паглядзелі, крытыкі напісалі і ацанілі... І усё больш цягне перагортваць сваё жыццё назад. Як цяпер разумею — вельмі важны старт і тое, што было на старце. Таму хочацца гаварыць пра чалавека, які мяне стартаваў, — пра маю маму і пра яе любоў да мяне.

Нас з братам яна прывезла ў Беларусь з расійскага Арла, калі мне было 5 гадоў — пасля заканчэння Вышэйшай гандлёвай школы па рабоце яе накіравалі ў Гродна. І для мяне там пачалося абсалютна фантастычнае жыццё! Вось дзе быў пачатак — у маіх дзіцячых уражаннях. Менавіта ў Гродне я ўпершыню пачула гучныя званы — звалі ўсе касцёлы.

«Чароўная лаўка», 2006 г.

Вузкія вулчкі, дзіўныя фасады, лесвіцы і лабірынты, па якіх мы з іншымі дзецьмі бегалі і дзе кожны дзень для нас быў адкрыццём... Сады і брукаванкі, ручай пад час дажджу, тэатр, у які мы хадзілі, — усё як чароўная казка. Гродна сустрэў мяне такімі вобразамі. Потым школа, і зноў нешта цудоўна-неверагоднае — а мама абрала для мяне французскую школу. А яшчэ мама адала мяне ў спорт — на акрабятку і плаванне. Але і гэтага было мала — пасля ў доме з'явіліся скрыпка і піяніна.

— То недарма ў вас столькі фільмаў пра музыкантаў і столькі ўзнагарод менавіта за гэтыя работы — вы добра ведаеце тэму.

— Усё, пра што я вам раскажваю, — дзіцяцтва, вулчкі Гродна, настаўнікі, піяніна, школа і іншае, — потым увайшло ў фільмы. І усё гэта дзякуючы маме, пра якую я не магла не сказаць у свой юбілей. Але ж дні нараджэння я даўно не святкую, бо мама загінула якраз у такі дзень.

І усё ж, нягледзячы на мае поспехі ў музыцы, яна хацела, каб я стала ўрачом.

І я блёгка паступіла, бо была выдатнай. Але ў мяне на той час ужо меліся свае прыхільнасці — я многа малявала і нават ляпіла з пластыліну. Захапілася Мікеланджэла, пачала чытаць кнігі па мастацтве — і вырашыла, што хачу быць скульптарам. Чаму — нават і не ведаю. Мабыць, гэта было прадчуваннем чагосьці чароўнага. А паступіла я ўрэшце на архітэктара ў Брэсцкі інжынерна-будаўнічы інстытут, што зноў было вялікім шчасцем. Я разумею, што мне ў многіх момантах — творчых, прафесійных — моцна шанцавала ў жыцці. Усяму і ўсім хочацца падзякаваць. У нас выкадалі цудоўныя маладыя архітэктары, са мною вучыліся выдатныя творцы. Сама прафесія архітэктара — найлепшая, бо тут табе і тэхнічная адукацыя, і мастацкая. Але калі ўжо ў Мінску я пачала працаваць архітэктарам, зразумела, што хачу ў кінематограф.

— Анімацыя з'явілася выпадкова, раптам, ці жыццё раней падрыхтавала да

напрыклад, і я іх глядзе-ла. Па тым часе такое было толькі для выбраных. А яшчэ — мне трапілася ў рукі маленькая кніжачка пра мастацтва анімацыі ўжо знакамітага на той час рэжысёра Фёдара Хітрука. І вось так паглядзела я на свой кульман з архітэктурнымі праектамі, дзе побач з будынкамі малявала чалавечкаў — і ўсе яны ў мяне рухаліся, былі героямі нейкіх сюжэтаў, і вырашыла ехаць у Маскву на Вышэйшыя рэжысёрскія курсы.

— Мабыць, такія педагогі, як Фёдар Хітрук і Юрый Нарштыін, майстры найвышэйшага рангу ў свеце мультыплікацыі, — гэта проста падарунак лёсу для пачаткоўца...

— Фёдар Савельевіч Хітрук — мой родны і блізкі чалавек, мой Майстар. Я ж у той год спазнілася на экзамены, але Фёдар Савельевіч даў мне тэлефон Алега Белавусова — галоўнага рэдактара анімацыйнай студыі на «Беларусьфільме». І мяне прынялі на студыю. Такім чынам,

— «Лафертаўская макаўніца» атрымала прызоў і ў Еўропе, і ў Саюзі Саюза. Пасля было яшчэ мноства стужак — і ўсе на «Беларусьфільме», у вас у жыцці была толькі адна кінастудыя?

— Так, пачынаючы ад дыпломнай працы. Алег Белавусаву даў дабра на гэтую дзіўную «Макаўніцу», хоць для яго тое і было рызыкаўна. Белавусаву ўвогуле быў неверагодна таленавітым чалавекам і заўсёды мяне падтрымліваў. Незадоўга да сваёй смерці менавіта мне з Мішам Тумеліяй даверыў сваіх студэнтаў у Акадэміі мастацтваў. Алегу я ўдзячная проста да слёз, таму што ў нейкім сэнсе ён змяніў мой лёс — у мяне з'явіліся вучні, з якімі мне было вельмі цікава пражываць іх творчыя жыцці. Разумею, што немагчыма ў адно інтэрв'ю ўсё ўмясціць:

«Магістр вольных мастацтваў Францыск Скарына», 2019 г.

такого выбару?

— Трэба сказаць, і тут мама нейкім чынам паўплывала. Бо ў гандлёвай школе, дырэктарам якой яна была, па пяціццах паказвалі ўсе новыя замежныя фільмы, французскія

я звольнілася з «архітэктур» і прайшла ўсе стадыі тэхналагічнай працы, засвоіла ўсе анімацыйныя прафесіі. І потым усё ж паступіла на Вышэйшыя рэжысёрскія курсы, дзе пачалася найцудоўнейшая

«I. С. Бах», 2011 г.

пра кожнага чалавека, як і пра кожны фільм, можна гаварыць і гаварыць. Але ж хоць некаму паспець бы падзякаваць. Хачу сказаць, што трэба цаніць чалавечы жыццё. У апошні год, калі сама сутыкнулася з выбарам — змагацца і жыць далей ці шпехенька памерці, я асабліва гэта зразумела. Зараз са здаючы усе добра, але тая сітуацыя яшчэ больш падштурхоўвае мяне дзякаваць многім і многім людзям.

— Сваіх дачок вы таксама захавалі анімацыяй? Яны ж і з вамі ў кіно працавалі, шэраг стужак вы зрабілі разам. Вольга Марчанка, напрыклад, была мастаком-пастаноўшчыкам такіх знакамітых стужак, як “Чароўная лаўка”, “Казкі лесу”...

— З дзецьмі мне вельмі пашанцавала. Праўда, абедзве дачкі цяпер жывуць не ў Беларусі, але я што-хвілінна адчуваю іх клопат. Вольга скончыла нашу Акадэмію мастацтваў як графік і паступіла ў школу анімацыі ў Францыі — але перад гэтым нямаля адпрацавала са мной на карцінах. А цяпер яна замужам за славутом эстонскім рэжысёрам-аніматарам Прыятам Пярнам, у мяне ў Эстоніі расце цудоўны ўнук. Вольга, дарчы, пеналята мой пясковы жывапіс у анімацыі, працуе ў гэтай тэхніцы, праводзіць майстар-класы па ўсім свеце. А Соф’я стала музыкантам, скончыла Акадэмію музыкі ў Санкт-Пецярбургу, піша музыку да маіх фільмаў — яна ў Маскве. У дачок шчаслівыя сем’і, і ад гэтага я таксама шчаслівая.

— Вы неаднойчы казалі, што вам шчасліва, што вось гэта было цудам, а гэта — неверагодным... Няўжо ўсё так бескалятна?

— Мабыць, дзеля раўнавагі лёс зрабіў так, што не шчасліва мне ў асабістым жыцці. Думаю, што я перайшла ў анімацыю на біяграфіі славных людзей таму, што свайго асабістага жыцця ў мяне ўжо не было, і я стала пражываць жыцці іншых — тады мне рабілася лягчэй. У энесе, я жыла не ў рэальнасці, а

ў ірэальнасці. Праўда, так было і заўсёды. Як я кажу, мае найлепшыя сябры — гэта ўсе паэты і пісьменнікі. Калі мне трэба пагаварыць, я адкрываю томік Экзюперы, а любімы паэт для мяне — Аршор Рэмбо, у якога я дагэтуль вучуся рэжысуры, як бы дзіўна гэта ні гучала.

— Сапраўды, у апошнія дзесяцігоддзі ў вас атрымалася ўнікальная падборка стужак, прысвечаных выдатным асобам, — у спісе асабліва многа кампазітараў з цыкла “Казкі старога піяніна”. Усе гэтыя творцы для вас жа не проста персанажы сцэнарыяў?

— Практычна ніводзін з герояў маіх фільмаў не з’явіўся выпадкова. Вось чаму я і згадваю сваё мінулае: усё, што было і што ўразіла калісьці, потым адгукнулася ў рабоце. Напрыклад, “I. С. Бах”: у дзяцінстве ў мяне была вялікая трампласцінка Баха, я чытала яго біяграфію, уражалася, як ён ноты перапісваў, — усё гэта ёсць у фільме. “Іаган Штраус” — Штраус быў любімым кампазітарам мамы. “Магістр вольных мастацтваў Францыск Скарына” — гэта даніна памяці майму першаму мужу Ігару Марчанку і яго сям’і, якія былі паглыблены ў беларускую культуру, шанавалі беларускую мову. “Марк Шагал. Пачатак” — яшчэ калі рабіла свой першы фільм, у Ленінскай бібліятэцы пабачыла карціны Шагала і проста захварэла ім. Што б ні рабіла, над чым бы ні прапавала — адкрывала альбомы з Шагалам і нахвлялася ім. Праўда, сама б я ніколі ў жыцці не асмелілася ўзіцца за гэтую тэму, але мне прапанавалі на студыі! Да таго ж у мяне была выдатная падтрымка ў выглядзе найлепшага мастака-пастаноўшчыка Алы Мацшоўскай. У кіно мне даводзілася пастаянна браць усё больш высокія планкі, на якія спачатку і страшна было замахнуцца. І фільм пра Максіма Багдановіча мне прапавалі — але паэзію Максіма я заўсёды са сваімі дочкамі спявала пад гітару, і ў

Гродне побач з маёй школай быў домік Багдановіча, ды й у нашых біяграфіях для мяне было шмат агульнага — яго адвезлі ў Расію, мяне прывезлі ў Беларусь, і г. д. Расія ж мне родная па паходжанні, але жыць я магла толькі ў Беларусі — пад нашым сонейкам, з нашымі мяккімі, добрымі і крыху сумнымі людзьмі. З ім я ніколі не адчуваю сябе самотнай.

— Няўжо вам так і не давялося зрабіць нешта больш утылітарнае, больш простае, не тое, чаго хацела менавіта ваша душа?

— Перад вамі сядзіць шчаслівы чалавек — я ніколі нічога не рабіла толькі таму, што так было трэба. Мне давалі магчымасць эксперыментаваць, рызыкаваць. Хаця, канешне, былі паўзы, і не ўсе фільмы праходзілі лёгка. Але на гэтай студыі я пражыла найшчаслівейшае жыццё ад самага першага дня і да сёння. Вось і зараз у мяне выдатная група, з якой мы робім казку пра Новы год з пакуль умоўнай назвай “Где качались тихо ели”. Так, на кінастудыі складаныя часы, многіх калег, з кім рабілася ранейшыя фільмы, я страціла, але са мной прыйшоў працаваць мой вучань з акадэміі, які ў тым узросце, калі яшчэ вольна марыць пра цуд, — Даніл Жугжда. Прыйшоў з арміі выдатны малады мастак Вітал Андрусевіч. Калі я працую з маладымі, для мяне гэта як падарунак. А яшчэ ў групе аніматар Света Кавалеўская, з якой раней мы ўжо рабілі “Іагана Штрауса” — Святлана тады была мастаком-пастаноўшчыкам, і на славуцім кінафестывалі ў Хірасіме “Іагана Штрауса” паказвалі ў праграме “Шэдэўры анімацыі”. Увогуле павінна сказаць, што мае фільмы заўсёды рабіла і робіць каманда. І, вяршыце, хоць усё тут згадаць немагчыма, май ўдзячнасць ім бязмежная — бо гэтыя яны зрабілі з мяне шчаслівага ў творчасці чалавека.

К
Фота з уласнага архіва
А. Пяткевіч

Заканчэнне. Пачатак на ст. 1

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ /
Фота аўтара

З таго часу, як адбыўся першы “АРТ-ЖЫЖАЛЬ”, шмат што змянілася ў нашай краіне і ў свеце. А гэта, у сваю чаргу, наўпрост ці ўскосна адбілася на прыярытэтах, стылёвых і сэнсавых, беларускага мастацтва ўвогуле і ягоным дэкаратыўна-прыкладным чынніку ў прыватнасці. Зразумела, што закранулі тэмы змены і наш пленэр. Але нязменным ад пачатку гісторыі “АРТ-ЖЫЖАЛЮ” да сённяшняга дня застаецца месца ягонага правядзення — база адпачынку “Вербікі” на беразе Беразыны, і кіраўнік пленэру мастак-кераміст Валерый Калтыгін.

Стваральны подых Жыжалью

Паводле традыцыі кожны пленэр мае сваю тэму. Сёлета яна акрэслілася як “Фальклор і міфалогія ў мастацтве сучаснай керамікі”. Тэма даволі шырокая. Нават неабсяжная. А значыць, удзельнікі пленэру мелі такую ж шырокую-неабсяжную прастору для творчых інтэрпрэтацый — ад дзіцячых казак да філасофскай мадэлі Быцця. Да таго ж, як вынікае з майго досведу асвятлення палобных імпрэз, як бы дакладна ні была акрэслена тэма пленэру, сімпозіуму, канферэнцыі, “круглага стала”, усё адно ўдзельнікі гавораць пра тое, што канкрэтна іх хвалюе, і робяць, што канкрэтна ім цікава.

Той, хто ў дні пленэру наведваў бы “Вербікі”, не маючы інфармацыі пра тое, што там адбываецца, мог бы і не зразумець, што на зручным для адпачынку стромкім беразе Беразыны ідзе вялікая творчая праца. Бо кожны мастак ціха працуе ў адведзеным яму дамку, які ператвораны ў майстэрню, і ніхто без справы па “Вербах” не швэндаецца. А толькі як сцімнее, пачынаецца відовішча, вартае таго, каб дзеля яго ехаць за 150 кіламетраў (столюкі ад Мінска да Бабруйска), — абпальванне керамічных форм. Кажуць, што басконца можна глядзець на тое, як гарыць агонь, льецца вада і працуюць іншыя людзі, — і усё гэта ёсць на пажары. Тут

усё тое самае, але без пажару. Кераміка — гэта вада і гліна, агонь жа загананы ў вязніцу керамічнай печы. Тут чалавек з ім не змагаецца, а кіруе ім.

Пленэр — гэта не толькі супольная праца, але і абмен вопытам. Расклад такі: увечары той, чья сёння чарга абпальвае рабіць, шчыруе ля печы, а для іншых хтосьці, таксама па чарзе, ладзіць відэапрэзентацыю сваіх творчых работ.

Кульмінацыяй пленэру з’яўляецца абпальванне вялікай керамічнай скульптуры, якую робяць усе разам. На гэты відовішча адмыслова збіраюцца шматлікія госці з Бабруйска і з больш аддаленых мясцін. А назаўтра кожны мастак ладзіць каля свайго дамка-майстэрні выставу таго, што зрабіў на пленэры. Мясцовыя ж музейшчыкі абдзіраюць з прадстаўленага тое, што папоўніць музейныя фонды. Такі расклад з года ў год. Але ўдзельнікі змяняюцца. Гэтым разам былі тэя, хто прыязджае сюды трэці раз. Хтосьці прашаваў сёлета на “АРТ-ЖЫЖАЛЮ” ажно дзясяты раз. Хтосьці прыхаў упершыню.

Згадаю, што ўмовы працы і побыт на пленэры спартанскія. І усё ж, трапіўшы сюды аднойчы, творцы зноў і зноў прыязджаюць на “АРТ-ЖЫЖАЛЬ”. Іх вабіць жывы агонь.

Лёсы будынкаў як лёсы людзей. Бацькі могуць мець нейкія планы адносна будучыні свайго немаўляці, а будзе не гэта, а тое, што будзе. Будаўнікі гродзенскіх воданаропных вежаў, што сёння маюць статус помніка прамысловай архітэктуры, канешне ж, не уяўлялі, што на гэтых паверхах у перспектыве атабарыцца мясцовы Манмартр, і менавіта ў гэтай якасці яны прыдбаюць відомасць і рэспект. Але вось ужо трыццаць год тут месціцца гродзенская Філія парыважай Мескі мастацтва — майстар-ні жывапісаў, графікаў, скульптараў. Склад насельніцтва чы ад часу змяняецца, а вась аўра адукацыйнай назменнай. Шось жыхароў вежаў зараз экспануюць свае творы ў сталічным Палацы мастацтва. Назву выставы “ВЕЖЫ. KASIA&BASIA” вызначылі пачотныя імёны, якія гродзенцы далі сваім блізнятам. Вежы паказваюць турыстам, а тыя шкадуюць, што нельга праісціся па паверхах, зазірнуць у майстарні... У гродзенцаў нават узнікла ідэя, што някпеска было б побач з вежамі стварыць невялікую выставачную залу, дзе была пастаняна дзейная экспазыцыя твораў мастакоў, што працуюць у вежах. Так што, калі наведваеце зараз Палац мастацтва, лічыце, вам пашчасціла болей, чым гасцям Гародні, — вы зазірнілі ў майстарні Вежаў.

Пётра ВАСІЛЕУСКІ

Юрый Якавенка, Аляксандр Сільвановіч, Сяргей Грыневіч, Уладзімір Панцэлеў, Валіяціна Шоба, Вікторыя Ільіна. Іх майстарні побач. Гэтым мастакам звыклі фармаваць сямейныя творы і сумесныя працы — мя яма на ўласце твораў, выставы ў Беларусі, калі яны рэарганізуюць свой горад, і за межамі, калі прадстаўляюць краіну.

Пра кожнага з іх шмат сказана і напісана. Ды і ў сталіцы іх творы экспанаваны аднаўчы. Той, хто сочыць за творчасцю гэтых майстроў, сустрачае і адначасова вельмі сучасныя на выставе і з вядомымі, у пэўным сэнсе — класічнымі творамі, і адкрые новыя рысы, якія ўжо знаёмых сюжэтах. Прыкладам, Юрый Якавенка ўраўня мяне графікай, надрукаванай не на паперы, а на фарфору.

Выстава “Каля нуля” працавала ў Палацы мастацтва адначасова з вялікай экспазыцыяй “Нямігі-17”. У ёй бралі ўдзел Кацярына Сумарава, Андрэй Басальга, Святлана Бараноўская, Марына Бацкоўка і іншыя. У экспазыцыі былі жывапісы, графіка, пластыка, тэкстыль, кераміка, фота.

Пётра ВАСІЛЕУСКІ

Тып акалічнасць, што дае групавыя выставы мастакоў розных пакаленняў сшыліся ў адной экспазыцыйнай прасторы, стварыла магчымасць параўнаць, што мелі на ўвазе, гаворачы пра творчую супольнасць на мяжы 80-х і 90-х гадоў і сёння. У згладня часы, што ўжо стаў гісторыяй, у творчых саюзах албавяўся свайго роду “парад сувереністаў”. У прыватнасці ў Саюзе мастакоў утвараліся творчыя суполкі, якія нават адваўвалі сабе правы, роўныя правам секцый па спецыялізацыях, і адпаведна, мелі прадстаўніцтва ў кіраўніцтве саюза. І пры гэтым пураліся хоць якія “генеральныя лініі”, неабходнай хаді б для захавання структуры саюза. Як кажуць, “і дома, і замужам”.

Потым некя усё ўсталявалася на больш-менш прымальны для ўсіх лад. Некаторыя “рэалісты” тае пары, перажылішы крызісы, ісеюць і дагэтуля. А іншыя, алыграшы ў іх зьмяню станаючыя ролі на культурніцкай прасторы, самаліквідаваліся. Сябры гэтых суполак вярнуліся ў спецыялізаваныя секцыі.

Сёння сітуацыя іншая. Новая аб’яднанні не паўтараюцца, а толькі ладзіцца сумесная выставачная

Блізняты “Кася” і “Бася” гасцюць у сталіцы, альбо Крыху Манмартру ў цэнтры Мінска

Аляксандр Сільвановіч. Вока.

Валіяціна Шоба. Каляндар.

Аляксандр Сільвановіч. Лялькі. Шырма.

палону шляхетнай эстэтыкі і складала будываўданы гармоніі, нават калі зма вымагае выразнага дысанансу і формы прастай, лаканічнай. “Вымагае” не тое слова, бо мастак увогне і спадар Юрый проста не можа вяртацца з

вінен. Але калі ў наўняшні магчымаць выказаць думку вмяяўчэннай мовай, зразумелай не толькі эстэтам, дык такую магчымаць кваліфікацыя варты карыставацца. Варта хаця б дзеля новых уражанняў сшысі з наезджанай дарогі і паглыбіцца ў нязвыклую прастору

і нова, гледзіць, намалююцца і атам стылістыка, і новыя даялятыя. Вікторыя Ільіна вядомая як майстар настальгічнага кваліфікацыя і колеравых нюансаў. Дя яе карнін я думаю не тое слова, бо мастак увогне і спадар Юрый проста не можа вяртацца з

Вікторыя Ільіна. Вандроўка па горадзе.

Уладзімір Панцэлеў. Хрыстос І.

юнаштва і матэрыяльным свеце, які і ўвасабляў. Яе карніны як ілюстрацыі да сумных і мудрых казак Андрэсана, якія па-рознаму ўспрымаюцца ў дзяцінстве і ў сталых гады. Новае ў стылістыцы спадарыні Вікторыі — манак

рэмасць. Калі-нікалі з някідкімі ўключэннямі колераў, кітаглы агенчыка ў акне дома, дзе ўсе астатнія агні наочно парую пагашня. Але за яе манакрамнашо прачытаўшыся колерава пафарына, бо някідкія іншыя колеры не маюць такую беліну адценняў, як белы і чорны.

Аляксандр Сільвановіч — гэта вытанчана графіка ў фармаце станковага жывапісу. Яна пааецца рэфлексійнай, нібыта не мастак малюе лінію, а лінія ведае мастака. Аднак самаэрэ работы выбудаваны структура, паводле залучыма. Да таго ж адлучаецца, што ведае мастак болей, чым гаворыць. Ад твораў Валіяціны Шоба маеш уражанне як ад кваліфікацыя і дзеяцтва і ў сталых гады. Новае ў стылістыцы спадарыні Вікторыі — манак

рэмасць. Калі-нікалі з някідкімі ўключэннямі колераў, кітаглы агенчыка ў акне дома, дзе ўсе астатнія агні наочно парую пагашня. Але за яе манакрамнашо прачытаўшыся колерава пафарына, бо някідкія іншыя колеры не маюць такую беліну адценняў, як белы і чорны.

І ў залежнасці ад настрою такі шматуароўнены краявід можа выклікаць самыя розныя пачуцці. Падкрэсліваю: у залежнасці ад настрою... Мноства фактур і выяў, сабраныя спадарыні Валіяцінай у адзінай візуальнай структуры як элементы табліш Мендзялеева, можна доўга разглядаць. І ў нейкі момант, як і ў згладня табліш, адлучы іх унутраную сувязь і павамоў гарманічную ўзаемабудываюнасць.

Уладзімір Панцэлеў як скульптар шмат зрабўў для роднай Гародні. Ягоныя манументальныя творы ўпрыгожваюць гарадскую прастору. Але ён мае і талент станкавіста. Тае спалучэнне здараецца ня часта. Звычайна ламінуе нешта адно. Цікава, што ў станковай прачытаўшыся спадар Уладзімір дэманструе разнастайнасць твораў па чырку і канцэптуальным палыходаў. Ён робіць скульптуры фігурацыйна, абстрагаваныя, дзе адлучаецца прадметная аснова, але вынік — знак. А шчыра яму даспадобы быць аўтарам прыроды: узіль кавалек дрэва, які сам сабою прыгожы, і тхроу яго дэправаць. Творы ўсіх тхроу тыпаў ёсьць на гэтай выставе.

Спынайцеся бачыць. “Кася” і “Бася” запрашаюць вас у вандроўку па гродзенскім Манмартры.

Фота Тацыяны МАТУСЕВІЧ

Слова “рэтрыт” трывала ўвайшло ў лексікон жыхароў мегаполісаў. Менавіта “ўцёкам на прыроду” па наверху прывесчаны праект “Genius Loci / Genius Lost”, што дэманстраваўся ў Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў. Па сутнасці, усё пачыналася са звычайнага фоталаенару, які прайшоў у шырокавядомай сярод багемы вёсцы Каптаруны. Але запрашаны на яго былі зусім не тыя аўтары, якія сільныя “па ўсіх правілах” фіксаваць наваколліны пейзажы. Таму вынікам рэтрыту стала досыць дыктоўная нізкая суб’ектыўнасць і неадказнасны арт-рэалісці адносна астаўку чалавека і месца, рэальнасці і мастацтва.

Геній разгублены, рэтрыт немагчымы

Ілья СВІРЬІН

Паўзакінутая вёска Каптаруны звычайна пазіцыянуецца як месца асаблівае, месца сілы, але яго “геніем” на выставе ніхто з замілаваннем не захпаўся. Яму наўмысна супрацьстаўлены аўтарскія эга. “Дык чый жа поірк мацеешы пры гэтай сустрыцы — фатографу ці месца? Яны залежаць адзін ад аднаго. Фатографу патрэбны момант збылінасці (назваў яго genius lost), каб выбудаваць наоў свае стасункі са светам. А свёт (месца) важна быць адкрытым, каб выявіць свой дых” — заае лейтматыў праекта крытык Дар’я Амяльковіч.

А яго куратарка Дзіна Даніловіч прызначае, што самі па сабе кравяды не маюць для мастацкага вымярэння — яго паўстае разам з людзьмі. У сваіх працах яна даследуе, які мяняе месца з’яўленне (або наадварот, знікненне) чалавека. На левым фота —

Вольга Халхова. Ex profundis.

толькі прырода ў сваёй самадэактатковасці, а вась на правым яна ўжо выступае ў якасці антуражу, дэкарацыі: чалавечая фігура назменна прынямае ўвагу на сабе.

Тэме ўцёкаў наўпрост прывесчаны праект Яўгена Ацецкага, які ўсталяваў у каптарунскіх ландшафтах лайтбосы. Запоўненыя яркімі і роўным электрычным святлом прастакутнікі выглядаюць нібы шабалаў і небыццё, што “выгызваюць” фрагменты рэальнасці. Супярэчлівасці гэтай працы наае яе антураж: у якасці рэальнасці для анігільшчы былі абраныя не абрыдлы гарадскім жыхарам каменны джунглі, але некрываная прырода, якую апошнія заваявалі ізлазуюць. Таму ўнікае пытанне: чаму ж ужо сам не пааецца шмат спосабам рэтрыту?

Што нешыль, ад банальных дыктамітай аўтары адлучаюцца. Прырода ўспрымаецца імі не як пастаралы свет, які супрацьстаўляецца гораду і наоўгу шчыльняцы, але найперш як лакмусявая паперка, здатная выявіць псіхічную сутнасць сузрыальніка. Таму рэтрыт станаюцца бадай немагчымым: ад сябе ж не ўцяжэнь. Хаця зачароўвальна прыгожыя відзэа Жанны Гладко ікменіца перакананы ў адваротным: аўтарка паступова ўваходзіць у халоднае мора ды ў ім знікае.

Ігар Саўчанка мае свой спосаб “гульні на ўіккі”: ён прыдумляе усё новае і новае маскі. Гэтым разам — сільнага да філасофскіх абгульчэнняў псіхіятра Паюсоева. Прафесар дзіўна, чаму збяняны папентыны наўмысна абіраюць мімер, што з’яўляюць іх унутраны свет. Тэкс ілюструюць неумудрагелістыя фота

Яўген Ацецкі. Уцёкі.

нейкіх інтэр’ераў, у якіх раптам з’яўляюцца відзэа. Думаю, гэта шалкам можна інтэрпрэтаваць як метафору мастацтва: часта яго спараджаюць менавіта хімеры, што раз-пораз паўстаюць сярод банальных рэчаў.

Уласна, пра рэчы — праект Сержука Мядзведзёва. Аўтар стварае сітуацыі, калі яны, перажышы сваіх гаспадароў, вяртаюцца ў прыроду — адкуль і былі ўзятыя. Дэкадэнцыя тут не дакументальнае (як у тых жа закінутых вёсках), але наўмысна пагызаванае.

Зразумець ідэю асобных твораў няпроста, аднак, сіххранізаваўшы іх з уласным досведам, пільны глядач убачыць нешта сваё. Навошта Вольга Крылава спалучае асабісты здымкі з кадram навучальнага фільма часоў Другой сусветнай пра тактыкі ўхілення лёгчыкаў, можна толькі загадываць. Але, гледзячы гэтую нарэчку, ты дзіўніш таму, наколькі прыпаднююцца адно да аднаго розныя з яны і кантэксці, калі ты бачыш іх не жывіцом, а на экране.

Сяргей Лескель, які ўжо шмат гадоў здымае баль-зімавары, гэтым разам фіксуе самі здыкі — з дапамогай адмысловай тэхнікі люмен-друку, якая не прадугледжае выкарыстанне фотакamera, але заае залейнічае ўласнае сокі рахаванне. Пачытны на выгляд праект — таксама і новы палыход да адлюстравання “гарадскімі” фатографамі модай этнаграфічнай тэматыкі. У далейшым выпадку погляд аўтара нааецца раздучаваны да нуля — ён не выяўляе ўласна багачына, але дае аб’екту магчымаць паказваць сабе самаму.

Вольга Халхова “запакоўвае” нядаяны ўспаміны ў экспазіцыю смалы, які энтамолаг — матылькоў, і стылізе свежыя фота пад рэтра-эстэтыку нібы яны роаю з мінулай эпохі. І сапрады, уласніцтва забываць мінулае ў мукталічным часе усё больш прагрэсуе. Падкрэсліваючы гэта, аўтарка адначасова шукае і спосабы тыя ўспаміны захаваць. “Але зьявіля кветкі пад шклом усё яшчэ пахнуць” — гаворыцца ў эксплікацыі праекта.

...Выраз “Genius Lost” — а больш правільна яго разумець як “збылукалі або разгубленыя геній” — мае усё шансы стаць крылатым. Ён вельмі добра адлюстравуе не толькі сам праект, але і — без перабольшвання — наоўгу ішперашнюю сітуацыю ў мастацтве. Геній, які пратароваць магістральны шляхі і агучваюць важныя для ўсіх ішчын, недзе збыліся. Прынамсі, я таго генія ў ішперашняй часіны нават уявіць не магу.

Затое ёсьць “проста” саветы, якія выяўляюць свае індывідуальныя стасункі са светам з дапамогай мастацкіх практык. Яны суб’ектыўныя, часам малаўчыміміны, нярэдка капрызлівыя... Але менавіта гэтым каштоўныя.

Сяргук Мядзведзёў. Аб прыродзе рэчаў.

Калі вада становіцца ільдом. Ці наадварот

Дык вось ужо сам склад тых творчых аб’яднанняў паводле творчых інтарэсаў і ідэйных арыенціраў быў падобнасцям маніфеста і дэкарацыі аб намерах. Бо ўсе ведалі, чаго можна чакаць ад мастакоў, што агунаваліся вадкой Зоі Літвінай, Фелікс Янушкевіч ці іншых асоб, чые імёны былі на слыху.

Калі такая суполка ладзіла выставу, не было патрэбы прыдумляць экспазіцыю кідуку назву, а ў прас-рэалізе мударгелістыя глумачыць мэты творчай акцыі. Пышан “Нямія” альбо “Кадрат” — і ўсё і так зразумела.

Сёння сітуацыя іншая. Новая аб’яднанні не паўтараюцца, а толькі ладзіцца сумесная выставачная

Святлана Бараноўская. Інсталляцыя Ходнікі. Святлана Бараноўская. Дзён.

праекты, у межах якіх албываецца сумоўе не ільінае, але, хутчэй, сітуацыйнае. Можна з гэтай нагоды казаць, што ў творчых асяродках паменела калектыўнасці, а далася прагматызму — што шалкам

джу, па якім глядач вылучае творчы ці кола твораў сярод іншых, даводзіцца больш ладць пра рэкламу. Праекту даецца нязвыклая назва, вынаходзіцца для якой канцэпцыя, аб’язкова арыгінальная, прыячым ні назва, ні канцэпцыя на

справе можа не мець ніякага дачынення да таго, што ў экспазыцыі прадстаўлена. Я выставу “Каля нуля” бачыў, і яна мае, у адрозненне ад яе назвы, спадальнае. Найперш таму, што на ёй шраг ішчавых твораў прадставілі мас-

Фота Тацыяны МАТУСЕВІЧ

“Перастварэнне” — вельмі цікавае значымае слова. У сферы культуры і мастацтва, можна сказаць, ключавое. І карань адмысловы — “тварэнне”. Копія класічнай жывапіснай карціны — усяго толькі копія. Няхай гэтка ж геніяльная па выкананні, як і арыгінал. А вось якасны пераклад, скажам, “Слова аб палку Ігаравым”, які зрабіў на беларускую мову Янка Купала, — менавіта перастварэнне, то-бок паралельная “пабудова” раўназначнага літаратурнага твора на іншай лексічнай аснове з улікам усіх алюзіяў, іншасказанняў, зашыфраваных філасофскіх, фразеалагічных, маральных кодаў. А гэта наймавернае чыжка. Як, да прыкладу, дакладна перакласці на замежную нашу знакамітае “затапчы яго камар”? На мой погляд, улічваючы трэба не толькі гумарыстычную семантыку фразеалагізма. Больш важна мець на ўвазе, што такая пагроза можа зыходзіць з боку чалавека не надта рашучага, які спадзеецца на падтрымку хіба што камара. І такіх акцэнтаў пры лінгвааналізе любога жывога тэксту — плойма.

Інымі разам перакладчык пераўзыходзіць таго, каго перакладае. У пісьменніцкіх нататках Сяргея Даўлатаў піша, што Курт Ванегут на радзіме карыстаецца значна меншай папулярнасцю, чым у Савецкім Саюзе. Заслуга геніяльнай перакладчыцы Рыты Райт.

3 Пэндзлікам па вёсцы

Яўген РАГІН

Яшчэ больш яркавы прыклад звязаны з творчасцю дагэстанца Расула Гамзатава. Нават на радзіме яго ведаюць у рускіх перакладах. “Зрабілі” паэтры перакладчыкі: Навум Грабнёў і два Якавы — Казлоўскі і Хялемскі. Не было б іх — не было б і літаратурнай славы ў Гамзатава. Пра гэта піша Міхаіл Велер у сваёй вясялай кнізе “Легенды Арбата”.

Словам, я — не за копіі-падробкі (іх і без таго безліч — на эстрадзе, у тэатры, кіно і ў жывапісе), я — за перастварэнні! Асабліва ў галіне нашага фестывальнага руху, дзе блізнят — мора... Нагадаю толькі нашым клубнікам, бібліятэкаркам і мейшчыцкікам, што Янка Купала быў паспяхова перакладчыкам, на мой погляд, таму, што перастварыў толькі тое, што любіў і што было сучасна ягоным жыццёвым пачкам. А цяпер — агляд вашых, спадзяюся, перастварэнняў.

Пабачылі штосьці за мяжой раёна, пераасэнсавалі, дадалі штосьці сваё — атрымалася нешта зусім новае. Іменна па гэтым рэцэпце “зварылі” на Зэльвеншчыне святы кашы. Атрымалася фірмова, як сцвярджае загадчык аддзела па развіцці народнай творчасці Зэльвенскага раённага цэнтру культуры і народнай творчасці Таццяна Умарва. “Прайшло святы, — удакладняе яна, — у аграгарадку Міжэ-

рычы. Пад кашу ў рамках абласнога праекта “Этна Бум” выконваліся бытавыя танцы нарых продкаў. Да слова, гэтыя мерапрыемствы сталі ў раёне традыцыйнымі”.

А як вам святы ўспамінаў і настальгіі? У Свіслацкім раёне так называюць рэтра-фэст “А ў нас у двары”. У аграгарадку Пацуці прайшло пятае па ліку мерапрыемства. Загадчык Пацуцэўскага сектара культуры і дасугу Людміла Ганчарук распавяла, што ў той дзень працавалі буфет “Прыдарожжы”, кавярня “Настальгія”, тэматычная пляцоўка “Савецкае дзяцінства”. Былі, натуральна, канцэрт і рэтра-дыска-тэка.

А металыст Свіслацкага цэнтру культуры і народнай творчасці Ірына Русак распавядае пра святы ў аграгарадку Нязболзічы. Называлася яно “Гасцінны двор”. Уздзельнікі наведвалі падворкі, дзяліліся парадкамі па доглядзе за кветкамі, пілі гарбаты, дэманстравалі вынікі сваіх захапленняў: вышыўку, ткацтва, печыва.

І яшчэ адна навіна са Свіслацкага раёна. Загадчык Свіслацкай дзіцячай бібліятэкі Тамара Янцвіч піша пра летні краязнаўчы маршрут “Кроцьм родным краем, фарбы ўсе збіраем”. Адна з вандровак прысвечана знаёмству з прыроднымі скарбамі ў вёсках Мяльнова і Занкі. Другое падарожжа звязана з побытам жыхароў вёсак Крапіўніца, Гарнастаевічы, Рудаўка, Відзвіці.

Адправімся цяпер на Століншчыну. Ёсць тут

Давыд-Гарадок, славуці пісьменнікам Леанідам Дранько-Майсюком, Георгіем Марчуком, Уладзімірам Глушаковым... Бібліятэкар Давыд-Гарадошчай гарадской бібліятэкі Ганна Немчанка піша: “25 ліпеня супрацоўнікі нашай установы ладзілі вулічную акцыю “Іх імяна названы вуліцы” для таго, каб вывіць, як добра жыхары старажытнага горада ведаюць класіку, у гонар якіх названы вуліцы. Як аказалася, найбольш вядомымі з’яўляюцца Чахаў, Астроўскі, Гоэль, Лермантаў, Талстой. Але не маглі вызначыць асоба Шайчэнікі, Танка”. За Максіма Танка, шчыра кажучы, вельмі крыўдна. Доля віны ў яго непазнавальнасці сярод мясцовых чытачоў класіцы, натуральна, на бібліятэкараў. І яшчэ: Леанід Дранько-Майсюк даўно варты таго, каб яго іменем назвалі на радзіме вуліцу. А як вы думаеце?

Металысты з Ваўкавыскага РМЦ паведамілі: “У вёсцы Ятвезь адбылося святы дружбы і добрасуседства. Называлася яно “Ятвезскія суседзі”. Далучыліся да мерапрыемства

жыхары Новай Ятвезі. Адметнасць святы ў тым, што па сцэнарыі ўсе мерапрыемствы нагадвалі газетныя рубрыкі і артыкулы. У выніку грамадска-культурнай газеты “Ятвезскія суседзі” аказалася ў чытачоў вельмі запатрабаванай”. Вось вам чарговы прыклад яскравага перастварэння!

На Полаччыне таксама ва ўсю моц святкуюць. Кацярына Паўловіч, рэдактар РЦК, распавядае пра “Кузьмінкі-2021” у аграгарадку Зялёнка. Летнія Кузьмінкі, удакладняе аўтарка ліста, прысвечаліся пачатку сенакоса, а восенскія — уборцы ураджаю. Дык вось, летнія сабралі гасцей з усіх куткоў раёна. Выступілі тэатр мініяцюр “Веснік” і народнае аматарскае аб’яднанне “Сустрэча з цудоўным” Зялёнкаўскага сельскага дома культуры, народныя ансамблі песні “Фярцінка” Багатырскага СДК і “Млын” Ветрынскага ГДК.

“Падарожжа з Пэндзлікам па вёсцы” — пад такой назвай у аграгарадку Мазалава Віцебскага раёна прайшла чарговая арт-акцыя для дзяцей,

На здымках:

- 1 Каша і да кашы. Зэльвеншчына.
- 2 На рэтра-дыска-тэцы ў Свіслацкім раёне граў ВІА.
- 3 Суседскія танцы да раніцы ў Ятвезі.
- 4 А ў Зялёнцы — Кузьмінкі.
- 5 Юныя мастакі з Мазалава.

падчас якой удзельнікам прапанавалі экскурсію па таямнічых мясцінах палесішча. Піша Андрэй Стручанка: “Ролю суправаджаючага Пэндзліка выканал культургаранітар мясцовага СДК Аксана Дрыгубка. Юныя мастакі зрабілі замалёўкі пейзажаў, архітэктурных аб’ектаў. Вынікам стала выстава “Я малую родны край”, якая працуе ў сельскай бібліятэцы. Загадчык Мазалаўскага СДК Волга Жураская паведаміла, што ў наступным годзе пленэр малых мастакоў будзе прысвечаны вядомай на Віцебчыне асобе — дзяржаўнаму і грамадскаму дзеячу XIX стагоддзя Івану Манькоўскаму”.

У Астроўцы чытацкае жыццё ажывілася. Бібліятэкар па сувязях з грамадскаю аддзела бібліятэчнага маркетынгу Астравецкай райбібліятэкі Волга Заянчоўская патлумачыла, што ў гарадскім скверы прайшло мерапрыемства “Дачнае лета і чытанне”, якое ажывіла цікаўнасць патэнцыйных чытачоў да ўстаноў. Наша пашатгатная аўтарка са Светлагорска Галіна Капецкая напісала

пра народнае аматарскае аб’яднанне “Здароўе”, што дзейнічае пры Светлагорскім цэнтры культуры. Узначалівае аб’яднанне сталых людзей Вольга Дыдыкіна. Сябры аб’яднання не толькі самі прытрымліваюцца здаровага ладу жыцця, але і актыўна прапагандуюць яго ў навучальных установах раёна.

Навіны адным радком. Міхалішкаўская сельская бібліятэка правяла для дзяцей урок бяспекі аб паводзінах на вадзе.

У вёсцы Карабы Ашмянскага раёна ладзілі дзень калектыўнага адпачынку “Сустрэча землякоў”.

Летнія святы “Ад зярнятка да каравая” прайшло ў інтэграванай бібліятэцы аграгарадка Дворышча Ліцскага раёна. Чарговае пасяджэнне аматарскага аб’яднання “Сустрэча” Алексішчэйскай сельскай бібліятэкі Бешанковіцкага раёна было прысвечана духоўным ведам. Беражыце сябе, шануючыя чытачы! Пішыце пра цікавае. Сустрэнемся праз тыдзень.

Возера Літоўка, што знаходзіцца паблізу Наваградка, валодае дзіўнай сілай прыцягнення. Сціплай прыгажосцю яно прываблівае не толькі беларускіх, але і замежных турыстаў. Спрыяе гэтаму факту і багаты гістарычны ды культурны бэкграўнд гэтых мясцін. Яшчэ Адам Міцкевіч уславіў возера ў эпічнай паэме «Гражына», паводле якой аформлены мясцовы аўтобусны прыпынак, магчыма, найпрыгажэйшы ў Беларусі.

З 2013 года на маляўнічым беразе возера праходзіць фестываль-конкурс бардаўскай песні памяці Уладзіміра Высоцкага «Музыка сэрцаў». Сёлета ён атрымаў статус абласнога. У васьмі раз каля ляснага возера гучаць песні барда ў выкананні прыхільнікаў яго творчасці.

Дарэчы, не выпадкова фестываль памяці Высоцкага атрымаў прапіску менавіта на Наваградчыне. Высоцкага наогул многае звязвала з Беларуссю. Яго дзед жыў у Брэсце. Сам акцёр неаднаразова здымаўся ў карцінах «Беларусьфільма». У 1969 годзе Высоцкі некалькі тыдняў правёў у навакольных Наваградка на здымках фільма «Сыны ідуць у бой». Ён засяліўся ў гасцініцу «Наваградка». Адзіны двухмесны люкс з ваннай размяшчаўся на трэцім паверсе. Праз нейкі час прыехала і муза паэта — Марына Уладзі. Без сумневу, пра гэты факт ведаюць даследчыкі жыцця паэта і яго прыхільнікі. Таму доўгія гады сюды прыязджалі тыя, хто памятае і ведае гэты факт. Пражыўшы трыхі ў гасцініцы, Уладзімір пераехаў на возера Літоўка. Ужо больш за пяцьдзесят гадоў прайшло, а ў Наваградку яшчэ жывая рамантичная легенда пра тое, як Уладзімір і Марына начавалі на сене

Фестываль памяці Уладзіміра Высоцкага

Падчас фестывалю.

ў вёсцы Літоўка. Невялікае азярцо з трох бакоў акружана лесам. Уся гэтая атмасфера настолькі ўразіла паэта, што за адну ноч ён напісаў адразу чатыры шэдэўры, тры з іх увайшлі ў фільм Віктара Турава — «Ён не вярнуўся з бою», «Сыны ідуць у бой» і «Песня пра зямлю». Пасля гэтай паездкі ў Літоўку была напісана і адна з лепшых лірычных песень Высоцкага «Тут лапы ў елак дрыжаць на ветры». Прычым Віктар Тураў быў першым рэжысёрам, які замовіў Высоцкаму песні для кіно. У адзін час сюды прыехалі рэжысёр Тураў, паэт Высоцкі і археолаг Ткачоў. Марына Уладзі ў сваіх успамінах пісала, што аднойчы Валодзя пабываў на раскопках Наваградскага замка.

Сёння фестываль-конкурс бардаўскай песні памяці Уладзіміра Высоцкага «Музыка сэрцаў» з'яўляецца самым буйным і маштабным праектам бардаў-

скай песні ў раёне, напоўненым насычанай культурнай праграмай — канцэртамі, конкурсамі, тэматычнымі выставамі і рознымі забаўляльнымі актыўнасцямі. Яго гісторыя пачалася ў 2013-м. З гадамі фестываль аб'яднаў не толькі аматараў аўтарскай песні і творчасці Высоцкага, але і прафесійных музыकाў, паэтаў — усіх тых, хто любіць актыўны турызм і культурны адпачынак на прыродзе. Сюды прыязджаюць цэлымі сем'ямі з усёй Беларусі. Фестываль стаў яшчэ і добрай нагодай пазнаёміцца з наваградскім краем і яго шматлікімі слаўтасіямі, якімі гэтыя мясціны багатыя.

Галоўная падзея фестывалю — конкурсная праграма «Сугучча гітары і душы», удзел у якой прынялі 16 выканаўцаў, у тым ліку адзін дуэт з Гродна, а таксама з Мінска, Наваградскага, Карэліцкага, Дзятлаўскага, Клецкага, Ашмянскага раёнаў. Самаму ма-

лодшаму выканаўцу, Міхаілу Карайчанаву, было ўсяго 11 гадоў.

Конкурснае журы ўзначаліў аўтар і выканаўца песень, лаўрэат рэспубліканскіх і міжнародных песенных фестывалюў, акцёр тэатра і кіно Анатоль Дулукі. Журы высока ацаніла майстэрства ўсіх удзельнікаў. Па словах суддзяў, з галоўнай задачай — узначыць атмасферу песень і вершаў Уладзіміра Высоцкага — справіліся ўсе.

Лаўрэаты былі вызначаны адразу ў некалькіх намінацыях. У іх ліку Аляксей Лапата, які прызнаны найлепшым выканаўцам аўтарскага твора, Таціяна Салаўёва, якая стала лаўрэатам І ступені ў намінацыі «Выканаўца твораў У. Высоцкага» і інш. Акрамя таго, у гэтым годзе адбылося галасаванне глядачоў, пераможцам якога сталі наваградчане Геннадзь і Карына Аліевіч, якія, дарэчы, павезлі і гран-пры фестывалю бардаўскай песні «Музыка сэрцаў». Усе ўдзельнікі ўзнагароджаны дыпломамі і памятнымі падарункамі.

Прайшоў у межах фестывалю і літаратурны батл «Мне кожны вечер закігаюць свечы...», дзе аматары паэтычнай творчасці Уладзіміра Высоцкага, сярод якіх былі паэты, пісьменнікі, бібліятэкары, навукоўцы, чыталі яго вершы. Батл, нягледзячы на свой спаборніцкі характар, прайшоў у сяброўскай атмасферы. А пераможцаў усе ж... Высоцкі, яго вершы, яго слова, актуальнае і сёння сярод моладзі і людзей сталага пакалення.

Наваградскі гісторыка-краязнаўчы музей прадставіў выставу фотаздымкаў Уладзіміра

Высоцкага і Марыны Уладзі. Наваградскі цэнтр рамястваў, акрамя прадукцыі сваіх майстроў, прадставіў і аўтарскія гульні. Сярод іх былі павялічаныя версіі «палывых» шашак і крыжыкі-нулікі са спецыяльнай перасоўнай сістэмай у выглядзе доўгіх палак з гапнікамі, каб было камфортна гуляць на такім вялікім полі. На свяце можна было пастраліць з сапраўднага лука разам з прадстаўнікамі народнага ваенна-гістарычнага клуб «Мэта».

На наступны дзень ужо ў Наваградку ў скверы імя У. Высоцкага прайшла цырымонія ўскладання кветак да бюста акцёра і паэта. Сам бюст на радзіме Адама Міцкевіча з'явіўся ў 2012 годзе. Ён, дарэчы, з'яўляецца адзіным помнікам Высоцкаму ў Беларусі. Яго аўтарам з'яўляецца вядомы беларускі скульптар Геннадзь Буралкін. Невялікі манумент стаў сапраўды знакавым для горада. Культурную праграму другога дня дапоўніла рэтра-падарожжа па гістарычным цэнтры горада ад супрацоўнікаў Наваградскай раённай бібліятэкі. Маршрут пралягаў праз міні-музей міні-макетаў «Страчаная спадчына», рэтра-фотаатэлье і «Кавярню», дзе кожны жадаючы змог прадэгуставаць каву, прыгатаваную па рэтра-рэцэпце.

Культурную карту Беларусі дапаўняе і фестываль бардаўскай песні памяці Уладзіміра Высоцкага «Музыка сэрцаў» на возеры Літоўка, куды патрэбна прыязджаць па выдатную музыку, мастацтва і непаўторную творчую атмасферу і энергію. Фестываль расце і развіваецца, удасканальваецца інфраструктура, раскрыта ваецца па-новаму турыстычны патэнцыял рэгіёна, расце і цікавасць да падзеі і ў Беларусі, і, што заканамерна, у суседняй Расіі.

Святлана ЧУБРЫК,
загадчык аддзела абслугоўвання і інфармацыі Наваградскай раённай бібліятэкі.

Днямі ў вёсцы Новая Мыш Баранавіцкага раёна Брэсцкай вобласці адбыўся бібліятэчны фэст «БібліяКомпас: арыенцір на карыстальніка». Свята было прымеркавана да Года народнага адзінства і 225-годдзя з дня нараджэння пачынальніка новай беларускай літаратуры і піянера беларускай фалькларыстыкі Яна Чачота, чые дзіцячыя і юнацкія гады прайшлі ў гэтай вёсцы.

Зміцер ЮРКЕВІЧ

БібліяКомпас — арыенцір для карыстальніка, альбо Свята, якое адбылося!

ка Яну Чачоту, аўтарам якога з'яўляецца вядомы скульптар Алесь Шатэльнік. Пасля гэтага на пляцоўцы ў парку распачалася асноўная дзея.

Праграма фестывалю была даволі насычанай. На асноўнай сцэне праходзілі спаборніцтвы паэтаў — тых, што ўжо маюць за плячыма выданні зборнікаў вершаў, і тых, хто толькі спрабуе свае сілы на паэтычным ніве. Таксама адбыліся выступы спеўных калектываў і спевакоў Баранавіцкага раёна і спявачкі Марыі Аднадворцавай з Мінска, якая прывяла некалькі аўтэнтычных фальклорных спеваў.

Асобнае месца на фестывальнай пляцоўцы займалі выставачныя стэнды бібліятэкі Баранавіцкага раёна — з Моўчадзі, Волына, Перхавічаў і Гаралзішча. Лунінецкая ж цэнтральная раённая

бібліятэка, акрамя кніжнай выставы «Лунінецчына літаратурная», падрыхтавала яшчэ і стэнд Арт-студыі «У фокусе палітры». Цэнтральнае месца ў імправізаванай выставачнай прасторы заняў літаратурны стэнд, прысвечаны самому Яну Чачоту, да якога арганічна далаліся жывапісныя працы мінскага мастака Алеся Родзіна (урадзжэнца Баранавічаў). У іх былі прадстаўлены асноўныя вехі жыцця славутага паэта.

Мерапрыемства праводзілася з мэтай падтрымкі найлепшых літаратурных традыцый, развіцця рэгіянальнага краязнаўчага руху, выяўлення становага вопыту бібліятэк па папулярнасці культурнай спадчыны роднага краю.

Для глядачоў былі падрыхтаваны конкурсы, бібліялато,

Экспазіцыя, прысвечаная Яну Чачоту.

квэст-гульні і віктарыны, арыентаваныя на веданне роднага краю і беларускай мовы. У конкурсе сярод бібліятэк (па раскрыцці краязнаўчай работы) пераможцамі сталі Перхавіцкая сельская бібліятэка і Лунінецкая цэнтральная раённая бібліятэка. Сярод літаратураў пераможцамі сталі Святлана Танюкевіч з Баранавіцкага раёна і Галіна Брэзіна з Лунінецкага раёна.

Выступіў перад землякамі Яна Чачота і аўтар гэтых радкоў, які распавёў гасцям фестывалю пра нядаўна знойдзеныя новыя фак-

ты аб сувязі роду Чачотаў з Новай Мышшу. Пры гэтым у падарунак бібліятэцы былі перададзеныя некаторыя знойдзеныя дакументы, датычныя самога паэта.

Застаецца дадаць, што фестываль атрымаўся дынамічным, цікавым, насычаным! Хочацца падзякаваць завадатарам гэтай цудоўнай і важнай імпрэзы за выдатную арганізацыю, а самому фестывалю, які плануецца праводзіць раз на два гады, зычу не спыняцца на дасягнутым!

К
Фота аўтара.

Кожнаму мястэчку —

Не магла не ўзрадавацца, калі даведалася пра дэлегаванне мяне на рэспубліканскі семінар-практыкум “Брэнд рэгіёна”, арганізаваны Рэспубліканскім цэнтрам нацыянальных культур сумесна з Віцебскім абласным метадычным цэнтрам народнай творчасці. Па-першае, у мяне яшчэ засталася прыемнае ўражанне ад выніку працы рэспубліканскага семінара “Рэгіянальная народная культура: выяўленне, захаванне і трансляцыя ў сучаснае асяроддзе” (праходзіў 1-2 красавіка бягучага года на базе ўстаноў культуры Гродзенскага раёна і г. Ліда). Па-другое, хацелася паглядзець, як жа ў іншых раёнах праходзяць брэндавыя святы (нагадаю, Гродзенскі раён адзін з першых, аж з 2014 года, які або “аднавіў” падчас фальклорных экспедыцый, або прыдумаў брэндавыя мерапрыемствы ў аграпрадках). Па-трэцяе, хацела паразмаўляць, нават падыскутаваць, падзяліцца вопытам з прыёмнай кампаніяй аднадумцаў — работнікаў культуры з усёй краіны. А па-чацвёртае, хацелася ўбачыць усё на свае вочы і прыўнесці штосьці новае і ў нашы брэнды.

Удзельнікі семінара каля помніка Вішні.

САЛА З ВІШНЯМІ

За размовамі ў аўтобусе дарога праляцела хутка, і вось мы ў Глыбокім. Горад сустрэў яркім сонцам.

Вядома, што кожная вобласць стварае арыгінальныя фестывалі, форумы. У кожным раёне ёсць што паказаць і чым здзівіць. Чаму менавіта ў Глыбокім праводзіцца «Вішнёвы фестываль»?

Глыбокае здаўна славілася вішнёвымі садамі, аснову якіх складалі ў даўніну два манастырскія: кармеліцкі і базыльянскі. За польскім часам далёка за межамі акругі ведалі выбітнага агранома Бяляслава Лопыра (у Глыбокім яму ўстаноўлены памятны знак), які вывёў дзіўны гатунак вішні — яна славілася марозаўстойлівасцю, сакавітасцю і салодкім смакам. Знакамітыя «Лопыравы вішні» сажалі ў раёне і па гэты дзень.

У 2014 годзе (менавіта тады і правялі першы фестываль) увесь горад сабраўся на незвычайную акцыю: пры ўездзе ў горад было пасаджана 1414 саджанцаў вішні — у гонар першай згадкі паселішча ў летапісах.

На сёння Глыбокае — вішнёвы рай, мы прыемна здзівіліся колькасці людзей на свяце, увечары іх стала яшчэ больш.

«Вішнёвы фестываль» — брэнд не толькі Глыбокага, але і усёй Віцебшчыны. Дзякуючы святу ў гэты паазерскі край вярнулася ганаровае званне «горад сад», тут адраділі традыцыю садзіць маладыя дрэўцы чарэшняў і вішняў, успамінаць землякоў, якія зрабілі свой навуковы ўнёсак у селекцыйную справу развядзення садоў, асабліва вішнёвых.

Між іншым фестывалю нададзены статус міжнароднага, бо да глыбчан кожны год прыязджаюць самадзейныя і самабытныя калектывы і выканаўцы з Латвіі, Літвы, Расіі, Малдовы, Грузіі, Польшчы, былі дэлегацыі з Францыі і Японіі.

На «Вішнёвым фестывалі», які традыцыйна доўжыцца пяць дзён, можна прадгуставата сама мяня розныя (часам неверагодныя, але абавязкова смачныя) стравы з вішнямі ад прадпрыемстваў і проста ад мясцовых кулінараў. Напрыклад, спакон веку ў раёне соляць сала з вішнямі, Глыбоцкі мясакамбінат запатэнтаваў рэцэпт шашлыку ў вішнёвым соку, ёсць сыр са смакам вішні, Глыбоцкі малочнакансервавы камбінат, які робіць знакамітую глыбоцкую згущонку, дапоўніў лінейку салодкай пра-

Удзельнікі рэспубліканскага семінара з каралевай Вішняй.

дукцыі згущонкай «Чэры-брэндзі».

ВЯРХОМ НА ЯДРЫ

На вуліцах «вішнёвай сталіцы» паўсюль «вішнёвы» дэкор: на вокнах, на бігбордах і банерах, нават локі размаляваны ў выглядзе вішань, шмат малых арт-аб’ектаў амаль ля кожнага будынка прадпрыемстваў і арганізацый горада.

Дарэчы, лагатып фестывалю ў 2012 годзе распрацавала рэкламнае агенства «Крынь», прызёр фестывалю рэкламы «Канскія лывы». Канчатковых варыянтаў было некалькі — у тым ліку аленч з вішнёвым дрывам на лбе і вішанькі-ноткі на нотным стане. Што за аленч? Аказваецца, у Глыбокім, акрамя ўсёго іншага, яшчэ і пахаваны... барон Мюнхгаўзен. На старадаўніх могілках у цэнтры Глыбокага краязнаўцы знайшлі незвычайную магілу. На крыжы — надпіс, што тут пахаваныя Фердынанд і Вільгельм фон Мюнхгаўзены, і ўказаны год (1878). І хоць герой кнігі, як пішуць літаратуразнаўцы і гісторыкі, спачыў у 1797 годзе, у Глыбокім вырашылі ўстанавіць помнік «таму самому Мюнхгаўзену». І ў год 600-годдзя Глыбокага на вуліцы Горкага з’явіўся бронзавы Мюнхгаўзен вярхом на ядры — тут любяць

фагаграфавача і госці горада, і мясцовыя жыхары. Ці трэба казаць, што на капелюшы барона — галінка вішні?..

Яшчэ адна гарадская слава тасць — помнік... вішні! Нездарма кажучы жа, што калі паперці вішанькі — гэта да павелічэння сям’і (наведванне помніка вішні — абавязковая частка фотасесіі маладых пасля загса), калі паглядзіць лісцікі — да грошай. Ну а дракунца да галінак — да доўгага жыцця. А яшчэ сама «Вішнёвая каралева» ўдзельнічае ва ўрачыстай рэгістрацыі «вішнёвага высяння».

НА ЖАЛЬ...

Кулінарных вынаходстваў — пірагоў і піражкоў з вішняй, вішнёвую наліўку, вішнёвую піцу — на падворках мы, на жаль, не пакаштавалі, а вельмі хацелася. Не ўбачылі мы і традыцыйных падворкаў аграсядзіб. З гэтым і ў нас вялікія праблемы. У Гродзенскім раёне — больш за пяць дзясяткаў гасцявых аб’ектаў. І з увядзеннем бязвызавай зоны пашырылася кола патэнцыйных турыстаў з-за мяжы.

КАЛІ ўЛАДА — «ЗА»

Маляўніча-маскарадны, спеўны і фэрычны «Вішнёвы фестываль» праходзіць дзякуючы работнікам культуры, але пры моцнай падтрымцы мясцовай улады. Згадзімся, у работнікаў культуры вельмі шмат прасторы для творчасці! Але калі справу фінансуе ўлада, ды яшчэ са свайго боку ўсталёўвае штогод спецыяльна да свята на некалькі манументальных арт-аб’ектаў, а на вокнах і каля будынкаў усіх арганізацый у горадзе вішнёвыя разнапланавыя лакацыі — то і горад становіцца прыгажэйшы, і ад’язджаць з гэтага вішнёвага раю нікуды не хочацца.

БЛІНЫ НА КАЛОДЗЕ І САД СІКОРЫ

Знайшлі сваю рызыначку і на Шаркаўшчыне, куды мы паехаалі на другі дзень нашага семінара.

Нашу дэлегацыю гасцінныя шаркаўшчыны сустралі караваем і песняй, частавалі не толькі блінамі, але і іншымі апетытнымі прысмакамі па рэ-

цэптах сваіх бабуль. Дарэчы, жыхары вёскі Радзюкі адраділі старадаўнюю традыцыю — пячы бліны на калодзе. Трэба будзе ў Адольска паспрабаваць...

Але галоўны брэнд Шаркаўшчыны — гэта яркае абласное свята аматарскіх аб’яднанняў «Яблычны фэст», якое традыцыйна праводзіцца ў вёсцы Алашкі — на радзіме селекцыянера Івана Сікоры. Там жа ёсць Мемарыяльны музей і Дом-музей знакамітага савадода, размешчаныя побач з унікальнымі садамі.

Беларускі Мічурын. Менавіта так многія называюць сававода-селекцыянера Івана Сікору, які прысвяціў жыццё любімай справе і пакінуў пасля сябе багатую спадчыну.

І хоць на фэсце, у адрозненне ад Вішнёвага фестывалю, мы не пабывалі (праводзіцца ў жніўні), але адчулі сапраўдную асалоду ад гэтага свята падчас прэзентацыі ў мясцовым цэнтры культуры.

Галоўны сэнс фэсту ў тым, што падчас народных гулянняў у ваколках сядзібы знакамітага земляка творчыя жыхары Шаркаўшчыны прадстаўляюць у шырокім фармаце здабыткі народнай культуры рэгіёна.

Дарэчы, «Яблычны Спас» уключалі ў праграму фестывалю інтэрнацыянальнай дружбы «Беларускае лета — 2016» як адно з найбольш прывабных і відовішчых культурных праектаў сезона.

Знайсці дарогу да яблычнай сталіцы Шаркаўшчыны дапамагаюць шматлікі ўказальнікі з выявай фестывальнага сімба-

Выстава маляваных дываноў у Шаркаўшчынскім раённым цэнтры культуры.

па «фішцы»

Нататкі пасля вандроўкі
па Віцебшчыне

ла, як і ў Глыбокім, — лагатып, шматлікія тэматычныя арт-аб'екты і лакацыі з вішняй на кожным кроку. Трэба браць на заметку.

ЯК ДРАЗДОВІЧ ВУЧЫЎ

Здзівіла і прыемна парадавала выстава майстроў народных рамёстваў Шаркаўшчынскага раёна. Галоўная адметнасць Шаркаўшчынскага дома рамёстваў — адраджэнне традыцый маляваных дываноў. Гэтай з'явай у пачатку ХХ стагоддзя зацікавіўся легендарны мастак-вандроўнік Язэп Драздовіч (мы пабывалі ў яго музеі ў аг. Германавічы). Ён убачыў характэрнае народнае маляванае дыванка і, каб захаваць майстэрства, пачаў таксама працаваць у гэтым кірунку. Не адрозніў у грамадстве была ўсвядомлена каштоўнасць гэтых выдатных узораў ініцыяна мастацтва. Але час расставіў акцэнт, жанр не толькі дайшоў да нашых дзён, але «Традыцыйнае мастацтва маляваных дываноў Віцебскага Паазер'я» ў 2016 годзе было ўключана ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь.

Я даўно марыла на гэтыя дываны паглядзець, нават хацелася памацаць... Прыгажосць казачная! Майстры не паўтараюцца. У кожнага дывана свая стылістыка, тэхніка выканання, непаўторны ўзор і сюжэтная лінія.

Шматгранны талент дэманстравала сям'я майстроў Сяргея і Ганны Рымдзёнкі, іншыя мясцовыя майстры.

Задавальненне ад якасна праведзенага мерапрыемства нараджае жаданне пахваліцца здзейсненым. У нашых калег з Шаркаўшчынскага раёна гэта цудоўна атрымалася.

КАЛІ ІНІЦЫЯТЫВЫ НАРАДЖАЮЦА ЗНІЗУ

У нашым Гродзенскім раёне паказваць, як кажуць, сябе мы пачалі аж у 2014 годзе, у Год гасціннасці, калі, акрамя ўсіх галоўных напрамкаў дзейнасці сферы культуры, пачалі займацца і турыстычнай. Пасля — Год культуры! Колькі jubileяў і знакавых дат у нас выпала на гэты год. Зоркі сышлі, што называецца... Дзякуючы гэтаму кожны дзень магло ладзіцца свята, што фактычна і было. З'явіліся новыя ініцыятывы, у тым ліку і на месцовым узроўні: кожны аграпрадукт захацеў зрабіць свой непаўторны фестываль.

Можна казаць, што гэты год быў багаты на творчыя ідэі, але як і любы іншы год. Проста мы зірнулі на гэта больш пільна. З'явіліся і новыя формы культурнай дзейнасці, цікавыя ідэі, якія ўвасобіліся ў новых брэндах.

Таму хочацца яшчэ некалькі слоў напісаць пра свае брэнды, якія не заўсёды маюць статус міжнароднага ці нават абласнога свята, але чутка пра якія ідзе ад чалавека да чалавека. Мы, як і нашы калегі, таксама праявілі

кратыўнасць у выбары падыходаў, ідэй па ўладкаванні сваіх непаўторных вясковых куточкаў.

ПІСАНКА — НАШ БРЭНД

Брэндавае свята г.п. Сапоцкіна — свята пісанкі — праходзіць штогод з 2016-га і з кожным годам становіцца ўсё больш насычаным і цікавым, і пятае юбілейнае свята ў бягучым годзе не стала выключэннем.

Дарэчы, спачатку у Сапоцкінскім культурна-турыстычным цэнтры з'явіўся Музей пісанкі — сваясаблівы брэнд нашага рэгіёна, а пасля толькі брэндавае свята.

Сёння ў Сапоцкінскім музеі пісанкі сабрана багатая экспазіцыя распісаных яек — звыш 1 700. Іх дораць госці, якія часта наведваюць музей. У музеі праводзяць значную работу па папулярызаванні пісанкі сярод дзяцей і дарослых. Шмат гасцей прыязджаюць з-за мяжы, ды і не толькі, палюбавацца шэдэўрамі, але і павучыцца тэхніцы іх вырабу.

Нагадаю: традыцыя роспісу сапоцкінскай пісанкі ўнесена ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь.

Сёлета ўпершыню на пляцоўцы каля Сапоцкінскага культурна-турыстычнага цэнтры культуры разгарнуўся сапраўдны музей пад адкрытым небам з дзясяткамі арт-аб'ектаў — незвычайныя пісанкі розных колераў і памераў, выкананыя ў розных відах дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва (пап'е машэ, саломапляценне, кераміка і г.д.). Створаныя ўстановамі культуры Гродзенскага раёна, пісанкі з узорамі ці лагатыпамі брэндавых мерапрыемстваў аграпрадуктоў сталі новымі экспанатамі ў музеі Пісанкі.

Падчас адкрыцця музея пад адкрытым небам, дзе дэманстраваліся новыя арт-аб'екты, праходзіла дэфіле-парад у традыцыйных мясцовых строях прадстаўнікоў ад кожнай клубнай установы. Жанчына прэзентавала пісанку, а мужчына — святачны ўпрыгожаны велікодны кошык.

На свята прыбыў сам уладальнік сапоцкінскіх зямель Сапоцка, які першым і атрымаў Пашпарт турыста з пячаткай аб наведванні першай з васьмі музейных лакацый і флаер «Топ 10 Сапоцкінскага краю». Кожны ўдзельнік акцыі павінен наведваць музей ўстаноў культуры раёна, аб чым у «пашпарце» зробіць адзнакі пячаткай, за што атрымае каштоўны падарунак.

ВЕЛІКОДНЫ РАЙ

Упершыню арганізатары заправасілі ўсіх прысутных наведваць Велікодны сад і павесіць сваю пісанку з пажаданнем ці цацку на дрэва, гэтым самым стварыць «Велікодны рай», які змогуць наведваць турысты цэлы сезон.

«Фішкай» аддзела этнаграфіі, фальклору і рамёстваў стала

Прадстаўнікі Індурскага цэнтры культуры на свяце пісанкі.

Удзельнікі дэфіле-параду на свяце пісанкі падчас святачнага адкрыцця.

Старэйшыя носьбіты роспісу сапоцкінскай пісанкі С.Змітровіч і А.Юрчэня на майстар-класе.

Народны тэатр народнай песні «Матуліна песня» Жытамлянскага дома фальклора — ганаровыя госці на свяце пісанкі.

Удзельнікі свята каля лакацыі Велікодны сад вешаюць з пажаданнямі свае пісанкі.

этнавыстава «Велікодны цуд», новыя экспанаты якой перадалі ў Музей пісанкі.

Арганізавалі і інтэрактыўныя пачастункі за вялікім святачным сталом ад найлепшых сапоцкінскіх гаспадынь Мары Баран, Ядвігі Лукуць, Гелены Рэгель, Валерыі Душчак, Аліны Яблонскай. Аўтарытэтная сапоцкінская гаспадыня падзялілася не толькі сакрэтамі прыгатавання, але і сімвалічным значэннем кожнай кулінарнай стравы, святачнага дэкору і застольнай абрадаў.

Дзяцей чакалі неверагодныя прыгоды з велікоднымі зайцамі, сабакам, пёўмам і пчолай. У самых зацікаўленых дзяцей знаходзілі размаляваныя пісанкі і абменьвалі іх на сапоцкінскія пісанкі — спецыяльныя манеты ў «велікоднай краме».

Падчас святачнага марафону на галоўнай сцэне разгарнуўся канцэрт, прычым госці свята змалі пабачыць не толькі калектывы Гродзенскага раёна, але і выступленні гасцей з Бераставіцкага, Мастоўскага, Шчучынскага раёнаў — удзельнікаў абласнога фестывалю рэгіянальнага фальклору «Пянімоння жыватворная крыніца».

ЗАМЕСТ ЗАКАНЧЭННЯ

У Гродзенскім раёне кожнаму мястэчку па «фішцы», кожны аграпрадукт мае свой брэнд і паспяхова развівае яго.

Брэндавыя мерапрыемствы ствараюць імідж рэгіёна і яго шырокую вядомасць, павялічваюць яго інвестыцыйную прывабнасць. Вядома, нам яшчэ далёка да самых яркіх прыкладаў Славянскага базару ў Віцебску, але ў нас ёсць надзеіны прыклад рэалізацыі сваіх задумак і мараў, у першую чаргу святаў: марожанага ў аг. Путрышкі, лісцічкі (рыба) ў аг. Парэчка (1 жніўня тут пройдзе ўпершыню свята вакзала), пісанкі ў г.п. Сапоцкіна, лялькі ў аг. Індур, вядліны ў аг. Капцёўка; фэсты: мядова-яблычны ў аг. Абухава, Адэльскі абласное свята млынароў ў аг. Адэльскі, фальклорны «Вяртанне да вытокаў» і шмат іншых.

Вельмі радасна, што культурныя брэнды сёння здольныя падняць інвестыцыйную і турыстычную прывабнасць гарадоў і вёсак. Работнікі культуры адраджаюць гісторыю паселішчаў сваіх раёнаў, вывучаюць творчую спадчыну продкаў, шукаюць разначак у кожнай вёсцы, тое, што магло б стаць адметнай асаблівасцю, стварыць і падтрымаць прэстыж мясцовай тэрыторыі.

Гэтым мы і цікавыя для еўрапейцаў і іншых замежных гасцей, якія апошнім часам спяшаюцца адкрыць сінявокую Беларусь для сябе і сваіх родных.

Наталля РАМАНОВІЧ,
вядучы метадыст
Гродзенскага
раённага культурна-
інфармацыйнага цэнтры
Фота — з архіва аўтара.

Міжваеннае мястэчка ў рэтраспектыве часу

19 ліпеня ў беларускай сталіцы адзначалі сумную і трагічную дату — васьмідзясятую гадавіну стварэння мінскага гета. Кажучы аб падзеях Халакоста, не варта забываць, што гэтая трагедыя не толькі забрала жыцці соцень тысяч беларускіх яўрэяў, але і амаль дарэшты знішчыла сляды іх багатай і неацэннай культурнай спадчыны. Тым не менш, цікаўнасць да яўрэйскай культуры ў Беларусі пакрысе адраджаецца. Сёння існуе мноства праектаў, накіраваных на яе захаванне і далейшае развіццё, прычым актыўна ўдзельнічаюць у іх не толькі яўрэі, але і беларусы, і прадстаўнікі іншых нацыянальнасцяў, што насяляюць нашу краіну.

Антон РУДАК

Акурат захаванню матэрыяльнай і нематэрыяльнай яўрэйскай спадчыны Беларусі ва ўмовах адсутнасці носьбітаў традыцый была прысвечаная дыскусія, што адбылася ў сярэдзіне ліпеня ў рамках міжнароднага праекта “Штэтлфэст”, які ладзіцца Цэнтрам творчасці дзяцей і моладзі Барысаўскага раёна. Мэта праекта — даследаванне і рэвіталізацыя гарадскога фальклору і святочных традыцый. У рамках экспедыцыйнага праекта яго каманда ў Беларусі наведвала такія колішнія мястэчкі, як Зембін на Барысаўшчыне, Любчу на Навагрудчыне, Ізабелін, што ў Ваўкавыскім раёне, і шэраг іншых.

АДЗІНАЕ МЕСЦА Ў СВЕЦЕ

Кажучы аб нематэрыяльнай спадчыне беларускіх яўрэяў, пачынаць варта, уласна, з мовы. Стваральнік ідыш-беларускага слоўніка, што выйшаў у Мінску ў 2008 годзе, мастак-рэстаўратар Аляксандр Астравух даследаваннем яўрэйскай спадчыны Беларусі займаецца яшчэ з познесавецкіх часоў, з 1983 года. Менавіта тады ён пачаў вывучаць ідыш — прычым пачыналася ўсё з традыцыйных песень, якія ўдалося запісаць ад апошніх нешматлікіх беларускіх яўрэяў, што ашалелі пасля вайны ў Мсціславе.

Росквіт яўрэйскай культуры ў Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспубліцы прыпаў на міжваенныя гады, калі ідыш меў статус адной з чатырох дзяржаўных моў рэспублікі (разам з беларускай, рускай і польскай), што было прадугледжана Дэкларацыяй аб абвешчванні незалежнасці Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі Беларусь ад 31 ліпеня 1920 года. Савецкая Беларусь, такім чынам, была адзінай дзяржавай у свеце, дзе ідыш з’яўляўся дзяржаўнай мовай. Надпісы на ідышы былі змешчаныя на дзяржаўным гербе, на гэтую мову дубляваліся бланкі афіцыйных дакументаў, у рэспубліцы выходзілі газеты ды часопісы на ідыш і выдаваліся кнігі мясцовых яўрэйскіх пісьменнікаў ды паэтаў. У краіне дзейнічалі каля трох соцень школ, дзе навучанне адбывалася на ідыш, а таксама дзей-

нічаў Дзяржаўны яўрэйскі тэатр, які ставіў спектаклі на гэтай мове.

Яўрэі замежжа, якія наведвалі ў тыя гады Мінск і іншыя гарады БССР, прыходзілі ў захопленне, пабачыўшы на беларускіх вуліцах ідышмоўных шылды, альбо чуючы з вуснаў тагачаснага кіраўніка савецкай Беларусі Аляксандра Чарвякова прабаўнікі на тое, што ён яшчэ дагэтуль не авалоў да мовы ідыш, і абяцаў вывучыць яе ў будучыні. На жаль, развіццё яўрэйскай культуры на ідыш пачало затухаць разам з пазбаўленнем гэтай мовы статусу дзяржаўнай яшчэ ў 1938 годзе, а пасля вайны, калі колькасць яе носьбітаў хаклівым чынам зменшылася, пачуць гэтую гаворку на беларускіх вуліцах можна было ўсё радзей. Тым часам, яўрэйская культура захоўвалася ў міжваенны час і ў асяродках па іншы бок Рыжскай мяжы — у Заходняй Беларусі, якая ў тыя гады ўваходзіла ў склад польскай дзяржавы.

Саюз цэнтральны часткі цэлага шэрагу мястэчак Заходняй Беларусі — Ваўкавыска, Поразавы, Зэльвы, Свіслачы — былі знішчаныя нямецкімі бамбардзіроўкамі, і мясцовыя архівы былі незваротна страчаныя ў полымі пажараў першых дзён вайны.

Як прыклад характэрнага мястэчка з гістарычна істотнай доляй яўрэйскага насельніцтва Мікалай Быхаўцаў прапанаваў звярнуць увагу на Ізабелін. Гэтае паселішча ўпершыню згадваецца ў 1499 годзе, і тады было вядомае пад назвай Петуховічы альбо Петухова — назва паходзіла ад прозвішча яго тагачаснага ўладальніка, баярына Петуха. Першая згадка пра яўрэяў, якія жылі ў мястэчку, адносіцца да 1615 года, а ў 1670

дзе, на той час у Ізабеліне яўрэі складалі лі сорок пяць працэнтаў насельніцтва. Дарэчы, яшчэ адной істотнай этнічнай групай у Ізабеліне былі немцы, запрошаныя сюды ў XIX стагоддзі для працы на мясцовых фабрыках.

Адметна, што ажно да 1934 года ў Ізабеліне не было касцёла — існавалі толькі праваслаўная царква (колішняя ўніяцкая), пратэстанцкая кірха і сінагога, а ўсе тамтэйшыя каталікі вымушаныя былі наведваць касцёл у Ваўкавыску, і там жа хавалі нябожчыкаў — сітуацыя даволі нетыповая для міжваеннай Заходняй Беларусі. Неўзабаве, аднак, быў збудаваны драўляны касцёл, і на гонар гэтай падзеі ў 1936 годзе мясцовы ксёндз Ан-

Так некалі выглядаў рынак у Ізабеліне.

Аднаўленне колішняга будынка сінагогі на магілёўскім Школьнішчы.

ЛЁСЫ МЕСТАЧКОВАЙ АТЛАНТЫДЫ

Ваўкавыскі краязнаўца Мікалай Быхаўцаў, аўтар дзесяці кніг аб гісторыі Ваўкавыска і яго ваколіц, разважаючы аб гісторыі мястэчак Гродзеншчыны, адзначае, што звесткі аб тамтэйшай беларускай яўрэйскай грамадзе, на жаль, часта абсалютна страчаныя і не захаваліся ні ў адной з архіўных устаноў краіны. Прычына гэтага, бадай, у тым, што ў першыя ж дні пасля падаўлення Германіі на Савецкі

годзе ў гістарычных дакументах згадваюцца ўжо не толькі паасобныя яўрэі, што жылі ў гэтых мясцінах, але і яўрэйская абшчына — кагал.

У 1750 годзе Ізабелін атрымаў сваю сучасную назву — паводле імені дачкі тагачаснага ўладальніка мястэчка, Яна Флемінга, Ізабелы. У 1795 годзе, калі Ізабелін трапіў пад уладу Расійскай імперыі, тут існавала ўжо сем фабрык і заводаў, і ўладальнікамі іх усіх былі яўрэі. Паводле першага перапісу насельніцтва Расійскай імперыі, што адбыўся ў 1897 го-

тон Германовіч зладзіў у мястэчку фест — храмавае свята, якое адзначалася ў дзень памяці святых апосталаў Пятра і Паўла.

На кірмаш падчас святкавання сабралася столькі людзей з наваколля, што яны раскупілі ўсе тавары ў мясцовых гандляроў-яўрэяў. Захаваліся сведчанні, што ў выніку мясцовы равін звярнуўся да ксяндза з нападужартоўнай просьбай, ці не мог бы ён ладзіць такія фестывалі па тры-чатыры разы на год. На жаль, доўжыцца гэтай ідыліі мірнага суіснавання народаў заставалася нядоўга — увосень 1941 года ўсе яўрэі Ізабеліна і навакольных мясцін былі забітыя па загадзе нацысцкіх акупантаў.

НОВЫ ЗМЕСТ У СТАРЫХ МУРАХ

Знішчаная яўрэйская цывілізацыя Беларусі, тым не менш, пакінула па сабе багата нямых сведкаў. Старшыня Беларускага добраахвотнага таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры Антон Астаповіч адзначае, што важнай часткай працы па захаванні матэрыяльнай спадчыны беларускіх яўрэяў з’яўляецца наданне яе помнікам статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці пры абавязковай фіксацыі ўсіх асаблівасцяў гэтых аб’ектаў. Такім чынам падчас экспедыцый

Міжваенная шылда Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта з надпісам на ідыш.

таварыства былі даследаваны, напрыклад, сінагога ў Лужжы — мястэчку каля Шаркаўшчыны, дзе нарадзіўся стваральнік іўрыта Эліэзер Бэн-Егуда, альбо міква (іўдзейская рытуальная ўмывальня) ў Зембіне.

У Магілёве з дапамогай спецыялістаў таварыства быў распрацаваны праект рэстаўрацыі сінагогі на колішнім сінагагальным двары ў гістарычным раёне Школьнішча — адзінага будынка, які захаваўся ад забудовы ўсяго гэтага раёну, хаця і ў дуэ перабудаваным выглядзе. У выніку гэтаму каштоўнаму помніку яўрэйскай спадчыны Магілёва быў вернуты яго першапачатковы выгляд станам на канец XVIII стагоддзя.

Цяпер у колішняй сінагозе будзе адкрыты рэстаран — але Антон Астаповіч падкрэслівае, што, так і нічакі, наданне будынкам сінаго новых функцый — адзіная магчымасць іх зберагчы, бо колішнія сінагогі захаваліся нават у мясцінах, дзе сёння наогул не жыве ніводнага яўрэя. Да таго ж, справа ў тым, што сінагога ў іўдзейскай традыцыі не лічыцца храмам, а толькі малельным домам — таму традыцыйна ў гэтых будынках заўжды ладзіліся банкеты, падпісваліся гандлёвыя кантракты, яны мелі шэраг спецыяльных функцый. Зрэшты, тое самае месцамі адбываецца і сёння — у мястэчках, дзе існуюць вялікія яўрэйскія грамады, якія валодаюць у тым ліку і гістарычным будынкам сінагогі — так, як у Пінску, Бабруйска альбо Гродне.

Узровень дыскусій падзлізіся ў меркаванні, што адраджэнне яўрэйскіх традыцый сёння мусіць быць менавіта комплексным — спевы, танцы і святочныя традыцыі найлепей рэканструюваць у адпаведным архітэктурным асяроддзі, у тых будынках і гістарычных кварталах колішніх яўрэйскіх мястэчак, якія яшчэ памятаюць сваіх гаспадароў, вырваных з гісторыі краіны ў выніку трагедыі Халакоста. Таму для захавання яўрэйскай спадчыны Беларусі так неабходна надаваць увагу як матэрыяльным, так і нематэрыяльным яе праявам, якія застаюцца незапаўняльнымі і неад’емнымі адно ад аднаго. Гэтак-сама, як непарушнай застаецца аднасьць народаў, што стагоддзямі жылі на нашай зямлі, і сёння працягваюць мірна суіснаваць і дапамагаць захаванню агульных традыцый, нягледзячы на ўсе нягоды і трагедыі мінулага.

Паводле звестак, атрыманых падчас апошняга перапісу насельніцтва, што прайшоў у 2019 годзе, у Беларусі сёння жывуць каля васьмі з паловай тысяч татар. З 1991 года, вось ужо цягам трох дзесяцігоддзяў, дзейнічае Беларускае згуртаванне татар-мусульман “Аль-Кітаб”, а з 1994-га — Мусульманскае рэлігійнае аб’яднанне ў Рэспубліцы Беларусь. Як складваўся лёс татарскага народа на Беларускай зямлі і якую ролю адыгралі татары ў гісторыі нашай краіны?

Антон РУДАК

Мячэць у Іўі.

Старая мінская мячэць.

Разам на вайне і ў міры

Першыя татары з’явіліся на тэрыторыі сучаснай Беларусі яшчэ ў пачатку XIV стагоддзя — лічыцца, што яны былі запрошаныя сюды вялікімі князямі літоўскімі з Залатоў Арды і Крыма на вайсковую службу. Паводле вядомага даследчыка гісторыі і культуры беларускіх татар Ібрагіма Канапацкага, згалкі пра першы татарскі атрад у войску Вялікага Князства Літоўскага датуюцца ўжо 1319 годам, падчас княжання Гедыміна — тады татары разам з продкамі сучасных беларусаў супольна супрацьстаялі нападам рыцараў-крыжакоў Тэўтонскага ордэна. Пашыранае памылковае меркаванне, нібыта татары трапілі на беларускія землі як ваеннапалонныя, але той факт, што іх ніхто не змушаў да змены веравызнання, сведчыць, што насамрэч яны былі запрошаныя для службы ў войску. Удзельнічалі татары на баку Вялікага Князства Літоўскага і ў слаўтай Грунвальдскай бітве 1410 года.

Татары складалі большасць сярод такіх перасяленцаў, але былі сярод іх і прадстаўнікі іншых народаў, якія спавядалі іслам. Так ці інакш, гістарычна склалася традыцыя называць гэтую супольнасць татарамі, хача ў якасці саманазвы ўжываецца азначэнне “мусульмане”, паводле веравызнання. Асноўнымі заняткамі татар у Беларусі заставаліся вайсковая служба альбо агародніцтва ці рамесніцтва — у залежнасці ад сацыяльнага стану і шляхецкага альбо простага паходжання. У выніку міжэтнічных шлобаў многія татары асіміляваліся, і таму цэлы шэраг беларускіх шляхецкіх родаў мае татарскае паходжанне і характэрныя прозвішчы.

Варта хача б згадаць, што татарскія карані мелі, напрыклад, такія выбітныя дзеячы беларускага нацыянальнага руху пачатку мінулага стагоддзя і заснавальнікі беларускай дзяржаўнасці, як браты Іван і Антон Луцкевічы. Іван Луцкевіч, які паклаў пачатак калекцыі Беларускага музея ў Вільні, ведаючы аб паходжанні свайго роду, надаваў

Ротмістр татарскай кавалерыі ў XVII стагоддзі.

вялікую ўвагу збіранню гістарычных артэфектаў, звязаных з мінуўшчынай і культурай беларускіх татар. Таксама ён даследаваў помнікі татарскага пісьменства ў Беларусі, так званыя кітабы — кнігі, пісаныя па-беларуску, але арабскім пісьмом, якія ствараліся на нашых землях з XVI стагоддзя. Гэтая культура азначэнне “мусульмане”, паводле веравызнання. Асноўнымі заняткамі татар у Беларусі заставаліся вайсковая служба альбо агародніцтва ці рамесніцтва — у залежнасці ад сацыяльнага стану і шляхецкага альбо простага паходжання. У выніку міжэтнічных шлобаў многія татары асіміляваліся, і таму цэлы шэраг беларускіх шляхецкіх родаў мае татарскае паходжанне і характэрныя прозвішчы.

ТАТАРСКАЯ ВУЛІЦА

Тым не менш беларускія татары захоўвалі сваю веру і адметныя традыцыі, а ў гарадах часта сямліліся ў асобных раёнах, што знайшло адлюстраванне ў тапаніміцы многіх гарадоў і мястэчак Беларусі. Так, напрыклад, у Мінску мясцовасць, дзе пражывалі татары, спрадвек называлася Татарскімі гарадамі (што яшчэ раз сведчыць аб занятку, якім многія з іх зараблялі на жыццё). Сёння гэта раён вуліцы Дзімітравы, якая раней называлася Вялікай Татарскай, і некалі менавіта ў гэтых вако-

Кавалерыст Літоўска-татарскага палка ў канцы XVIII стагоддзя.

ліцах, каля цяперашняй гасцініцы “Юбілейная”, стаяла старая мінская мячэць, якая не захавалася. Ужо ў наш час мячэць у Мінску была адбудаваная ў выглядзе, набліжаным да першадрукавага, але на новым месцы — ля скрыжавання сучасных вуліц Татарскай і Грыбаедава, у скверы, які захаваўся на месцы колішніх татарскіх могілак, дзе зберагліся старыя надмагіллі.

Мячэці і мусульманскія малельныя дамы захаваліся таксама ў многіх мястэчках, дзе шмат стагоддзяў існуюць татарскія супольнасці, некаторыя з гэтых будынкаў з’яўляюцца архітэктурнымі помнікамі. Найбольш выдатныя ўзоры сакральнага драўлянага дойлідства сярэдзіны — канца XIX стагоддзя ўяўляюць сабой мячэці ў Навагрудку і Іўі. У апошнім мястэчку сёння жыве каля паўтысячы мусульман. Характэрная дэталю тутэйшага краёвяду — мноства цяпільніц, багата хто з мясцовых татар па-ранейшаму займаецца агародніцтвам, як і іх продкі. Татары кампактна населяюць паўднёвую ўскраіну Іўя, вядомую пад назвай Мураўшчызна, у ваколіцах якой раскінуліся

люю ролю ў дзейнасці мінскага падполля адыгрываў татарын Хасан Александровіч, які ў 1942 годзе зрабіўся наборшчыкам падпольнай газеты “Звязда”, што была адзінай крыніцай непадцензурнай інфармацыі ў акупаваным горадзе. Пасля вайны колішні падпольшчык займаў пасаду загадчыка вытворчага аддзела выдавецтва Акадэміі навук БССР. Памёр Хасан Александровіч у 1959 годзе: ягоная магіла — адзінае пахаванне, што захавалася некранутым на колішніх татарскіх могілках у Мінску. Дарэчы, на фронце змагаўся супраць гітлераўцаў і сын Хасана Александровіча, Іосіф.

Акрамя таго, у дзейнасці падполля актыўна ўдзельнічала група татарскай сям’і Адамовічаў, мінскія татары ўваходзілі ў склад падпольнай групы, што дзейнічала на гарбарным заводзе, а таксама разведальна-дыверсійнай групы “Мсціўцы” і “Першыя”. Паводле звестак, выяўленыя даследчыцай Святанай Грыбавай, мясцовыя татары бралі ўдзел таксама ў дзейнасці падполля ў Брэсце, Капылі і Уздзе. Многія татары таксама далучаліся да партызанскага руху альбо ратавалі яўрэяў — ахвяр нацысцкіх карных акцый, — некаторым з іх надалізна званне Праведнікаў народаў свету. Многія мясцовыя татары былі мабілізаваныя (пераважна ў 1944 годзе, пасля вызвалення Беларусі) і ваявалі на фронце ў складзе Чырвонай арміі. Акрамя таго, татарскія часткі з ліку ўраджэнцаў Беларусі існавалі ў 2-м Польскаму корпусе на чале з генералам Уладзіславам Андрэсам — такім чынам, беларускія татары змагаліся супраць нацызму таксама на Блізкім Усходзе і на заходнім фронце ў Еўропе.

Як бачым, беларускія татары пакінулі ў гісторыі Беларусі малы след, сумленна працуючы на карысць усіх народаў, што населяюць нашу зямлю, і баронячы яе ад самых розных ворагаў і заваёўнікаў на працягу доўгіх стагоддзяў, а іх культурная спадчына зрабілася неад’емнай часткай агульнага духоўнага набытку ўсіх жыхароў краіны.

МУЗЕІ

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 397 01 63 (аксюрсійнае бюро)

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"
- "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"

Выставы:

- Выстава "Жывапісны жывапіс" — да 12 верасня.
- "Фердынанд Рушчыц": віртуальная выстава да 150-годдзя з дня нараджэння.
- Віртуальная выстава твораў Віталія Чарнабрысава "Вангогісты Гаген".
- Выстава "Літаратурны пейзаж" (графіка з фондаў Дзяржаўнага мемарыяльнага гісторыка-літаратурнага і прыродна-ландшафтнага музея-запаведніка А.С. Пушкіна "Міхайлаўскае") — да 15 жніўня.
- Выстава Уладзіміра Мурахвера "Шкло", прымеркаваная да 90-годдзя з дня нараджэння, — да 30 жніўня.
- "Рака часу". Выстава твораў мастакоў Беларусі — юбіляраў 2021 года ў рамках праекта "Нашы калекцыі".
- Выстава фарфору Эміліі Аляксандраўны Фокінай "Мір фантазій".
- Выстава "Агнявідныя і агняпальныя..." Ікона Веткі — з 24 ліпеня да 12 верасня.

Філіялы музея

**МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧА".
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
І ПАЛОВЫ XIX СТ."**

г. Мінск,
вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 358 88 78

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

**МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
Ў В. РАЎБІЧЫ**

Спарткомплекс "Раўбічы",
Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава "Повязь часоў", якая знаёміць з багаццем вобразаў традыцыйнага ручніка.
- Займальныя майстар-

класы па саломалляцтву, вырабу традыцыйных лялек, пляценні паясоў (бранзалетаў). Патрапіць на майстар-клас можна ў любы працоўны дзень музея: серада-нядзеля з 10.00 да 17.00.

Папярэдні запіс абавязковы.

- Фотапраект італьянскага мастака Паола Ладама да "AFRICA SOUL" — да 31 жніўня.

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР
СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАЎ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, вул. Някрасава, 3
Тэл.: 399-09-79

Час працы: серада-нядзеля з 12:00 да 20:00

- Выстава-вынік праекта "Чорным па белым".
- Выставачны праект "Адкрыты праект VL" — да 29 жніўня.
- Персанальная выстава графікі Юрыя Якавенкі "Астральны нацюр-морт".
- Выстава маляванак "Зоры-Зараніцы" — да 12 верасня.

**БЕЛАРУСЬ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫКІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ**

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл. +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66. Музей працуе: аўторак, серада, пятніца, субота, нядзеля — з 10.00 да 18.00 (касы да 17.30), чацвер — з 12.00 да 20.00 (касы да 19.30) панядзелак — выхадны.

Пастаянная экспазіцыя.

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-
КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-
ЗАПВЕДНІК "НЯСВІЖ"**

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выставачны праект "Захавальнікі" (куфры, шкатулкі, скрыні) — да 20 верасня.
- Міжнародны выставачны праект "Castrum doloris". Пахавальны цырыманіяль нясвіжскага двара". У складзе пастаяннай экспазіцыі.
- Часовая экспазіцыя работ Мікалая Байрачнага і Юрыя Гудзіновіча "Не) сучаснае мастацтва": кабінетная скульптура ды зброя.

- Канцэртная праграма "Фрыдэрыйк Шапэн" 14 жніўня ў 12 і 16 гадзін увазе глядачоў будзе прапанавана канцэртная праграма "Фрыдэрыйк Шапэн" у выкананні салісткі Таццяны Старчанка

(фартэпіяна).

- Эксклюзіўная праграма «Сны аб Нясвіжы» 15 жніўня ў 12 і 15 гадзін глядачоў чакае эксклюзіўная праграма «Сны аб Нясвіжы» ў выкананні салістаў Белдзяржфілармоніі Таццяны Старчанка (фартэпіяна / клавесін), Яўгена Віданава (флейта) і Паўла Кухты (гітара).

Сектар аксюрсійнай і інфармацыйнай дзейнасці

Вул. Гейска, 1.

Ратуша

г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Тэатралізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".
- Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У госці да Пана Каханку".
- Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".
- Тэматычная экскурсія

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны "Белдрук"	кіёскі "Белдрук"
Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".	ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.
Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".	Проспект Пераможцаў, 5. Вуліца Рабкораўская, 17.
Проспект Незалежнасці, 44.	Проспект Незалежнасці, 68, В.
Вуліца Валадарскага, 16.	Вуліца Лабанка, 2.

Тэлефон для даведак па наяўнасці газеты ў кіёска "Белдрук" — (017) 2764542 (з 9.00 да 17.30)

з элементамі квэста для дваіх "Інтрыгі Купідона".

- Музейныя камунікацыйныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".
- Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
- Правядзенне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вясялля.
- Музейная фотапляцоўка.
- Квэст "Таямніца двух куфраў".

ГАЛЕРЭІ

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс: 290 60 10.

- Выставачны праект керамікі і шкла "Пласт-21" да 15 жніўня.
- Выставачны праект "35 гадоў пад знакам "Ч" да 15 жніўня.
- Мастацкі праект "ВЕЖА" да 15 жніўня.
- Выставачны праект "Чатыры чворці. Расліны" да 15 жніўня.
- Выстава памяці Аляксандра Лышчыка да 11 жніўня.

Апошні акорд фэсту

Фестываль "МАНУМЕНТ 21" завяршыла выстава "МАНУМЕНТ. ПАЧАТАК". Яна была разгорнутая ў арт-гасцёўні "Высокае месца", а закрылася ў першы дзень жніўня.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

З усіх імпрэз фестывалю яна найменш адпавядала спецыфіцы манументальнага мастацтва, калі зыходзіць з знонага кананічнага вызначэння, і, бадай, найбольш выразна прадэманстравала, наколькі ўмоўнымі сталі сёння пэчаваць межы творчага абшару. Гэта выстава маладых аўтараў ва ўзросце да 35 гадоў, аб'яднаных моладзевай секцыяй Беларускага саюза мастакоў. Гэта мастакі і дызайнеры, якія прароўюць у розных тэхніках, прытрымліваюцца розных эстэтычных арыенціраў, стаяць на розным канцэптуальным грунце.

Ім даступныя ўласна манументальныя тэхналогіі — сграфіта, лўякас, энкаўстыка. Зыходзячы з досведу класікаў нашага мастацкага тэатра, да "манументалікі" можна далічыць і габелен. Жывапіс, камп'ютарная графіка і арт-аб'екты цяпер таксама могуць быць скарыстаныя пры аздабе грамадскай прасторы. Тым больш, дзе сёння праходзіць граніца паміж выяўленчым мастацтвам і дызайнам, паміж камерным і сацыяльна значным мастацтвам, дакладна не вызначыць нічо. Усё пералічанае на выставе было.

Маладое мастацтва Беларусі на выставе ў арт-гасцёўні прадстаўлялі Лізавета Бутрыс, Хрысціна Высоцкая, Паліна Карзун-Фомчанка, Вольга Капачова, Настасся Люцько, Радаслава Машко, Вераніка Рассыльня, Таццяна Савік.

Ва ўсіх работах экспазіцыі тэматыка — справа другасная. Гэта менавіта дэманстрацыя тэхналагічных прыёмаў і стылявых направак, якія пры нагодзе могуць быць скарыстаныя пры аздабе самых разнастайных аб'ектаў. Я не скажу, што гэта эстэтыка заўтрашняга дня, але тое, што творчасць маладых спрыяе разбурэнню пэўных эстэтычных стэрэатыпаў, глыбока ўкаранёных у грамадскую свядомасць, сумневу не падлягае.

Праўда, асабіста мне на выставе найбольш спадабалася тое, што больш-менш адпавядае крытэрыям традыцыйнай эстэтыкі, прадметнага мастацтва. Прытым што я шаную эксперыменты ў галіне эстэтыкі і тых, хто імкнецца зазірнуць за наяўны далагляд.

К

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

